

Poliiticate sidusus arengukoostöös

Ülevaade peamistest valdkondadest

Koostanud: Evelin Andrespok
Arengukoostöö Ümarlaud 2015

POLIITIKATE SIDUSUS ARENGUKOOSTÖÖS

ingl. k. *policy coherence for development, PCD*

Poliitikate sidusus arengukoostöös tähendab, et kõik EL ja riikliku tasandi poliitikad, mis omavad mõju arengumaadele, peavad olema omavahel kooskõlas ja suunatud vaesuse vähendamisele. Kui teistes valdkondades arengumaade heaolu tähelepanuta jätta, ei pruugi arenguabiks antud rahast piisata, et tehtud kahju tagasi pöörata, rääkimata siis vaesuse vähendamisest. Poliitikate sidusus on Euroopa Liidu institutsioonide tööd läbiv põhimõte ja seda rõhutatakse ka Lissaboni strateegias.

Seega keskendub ülevaade peamiselt Euroopa Liidu olulistematele poliitikavaldkondadele, andes edasi pildi erinevate valdkonna suurimatest väljakutsetest poliitikate sidususega. Ülevaates antakse ka soovitusi poliitikate sidusamaks tegemiseks.

Ka Eestil riigil on kohustus jälgida, kuidas meie otsused mõjutavad inimesi üle kogu maailma. Tihti on Eesti poliitikad otseses seoses Euroopa Liidu või teiste rahvusvaheliste lepetega. Ametnikud ja poliitikud peavad pöörama tähelepanu sellele, et poliitikad oleksid sidusad ega kahjustaks arengueesmärkide saavutamist.

Kodanikud, ettevõtted ja vabaühendused saavad poliitikate sidusamaks muutmist mõjutada oma igapäevaste tarbimisotsuste kaudu ja vajadusel ebaõigluse vastu häält tõstes. Eestis oleks palju kasu ka sellest, kui tudengid ja akadeemikud võtaksid uurimise alla erinevate Eesti poliitikate sidususe arengueesmärkidega ning meie ettevõtete seosed probleemsete teemadega.

SISUKORD

2	Poliitika sidusus arengukoostöös
4	Biokütused
5	Julgeolek
10	Kalandus
13	Kliimamuutused
16	Loodusvarad
19	Maade hõivamine
22	Maksuparadiisid ja rahapesu
26	Pagulased
27	Ravimid
28	Relvad
31	Suhkur
34	Toit ja põllumajandus
35	Tööränne
38	Viited

BIOKÜTUSED

Probleem: Euroopa soovib kasutada üha rohkem taastuvenergiat. Samas ei suuda EL ise toota piisavalt toorainet kütuseks, ostes seda arengumaadest. Sellised tehingud toimuvad aga tihti kohalike inimeste heaolu arvelt. Seega, ühest küljest annab Euroopa Liit arenguriikidele abi vaesuse vähendamiseks ning püüab ise käituda keskkonnasõbralikult. Teisalt on keskkonna saastamine nüüd lihtsalt liikunud arengumaadesse, kus löögi alla satuvad ka kohalikud inimesed ja kus keskkonnakaitse käed on sageli nõrgad.

_____ järgi peab 2020. aastaks olema taastuvenergia osakaal Euroopa transpordis 10%. See on imetlusväärne eesmärk, kuid biokütuse kui olulise taastuvenergia allika kasutamine tekitab probleeme arengumaades, kust kütuse tooraine tihti pärineb.

92% ELi eesmärgist saavutatakse esimese põlvkonna biokütuste abil. Neid biokütuseid tehakse mistahes taastuvast toorainest, näiteks loomsest või taimsest rasvast, tselluloosist, tärklisest, suhkrust jms. Tooraine tootmiseks ei ole aga Euroopal piisavalt maad. Seega liiguvad ettevõtted arengumaadesse, kus on võimalik odavalt palju maad ja vett saada. Ettevõtete käitumine seab aga tõsiselt ohtu kohalike inimeste toidulaua ning inimõigused üldisemalt.

Näiteks Keenias Dakatchas asuva 20 000 inimesega kogukonna igapäevaelu ja elatusallikad sattusid 2011. aastal ohtu, kuna Itaalia ettevõtte Nuove Iniziative Industriali üritas soetada 50 000 hektarit maad, et toota biokütuseks vajaminevat taime jatrofa. Firma pidi rentima maad hinnaga 2 eurot hektari kohta aastas, mis on tunduvalt alla turuhinna ja ei lubanud kohalikule kogukonnale hüvesid, mida biokütuste tootjad arengumaadele tagama peaksid. Enne kasutasid kohalikud sama maad toiduainete, mee, ravimite ja küttepuidude saamiseks ning ökoturismiks. Pärast rahvusvahelisi kampaaniaid ei antud siiski Itaalia firmale luba maa ostmiseks. Piirkond on aga jätkuvalt rahvusvaheliste energiafirmade huviorbiidis.

Eesti on biokütuste osas võtnud kiiduväärse seisukoha, et toitu transpordiks kasutada ei tohi ja selle asemele peab leidma keskkonnasäästlikumaid alternatiive. Samas lasub Eestil EL liikmena kohustus seista ka selle eest, et EL ja Euroopa ettevõtted ei kahjustaks taastuvenergia tootmisel vaeste riikide arengupüüdlusi ega rikuks inimõigusi.

”Eesti on võtnud seisukoha, et eesmärk kasutada biokütuseid 10% on kohustuslik vaid siis, kui suudetakse välja töötada majanduslikult otstarbekad biokütused, mis järgivad Euroopa Liidu keskkonnakaitse nõudeid. Biokütuste toorainena ei kasutataks enam biomassi, millest toodetakse toiduaineid, ning täidetakse ka jätkusuutliku tootmise nõudeid. Samuti toetab Eesti biokütuste tootmisel Eestis turba kasutamise lubamist eeldusel, et täidetakse jätkusuutlikkuse nõudeid.” (Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020)

Soovitused EL poliitikate sidususe parandamiseks:

2014. aasta vaatas Euroopa Parlament üle praegused seadused, et need toetaksid poliitikavaldkondade arengusidusust. Toidukultuuridest toodetud biokütuste osakaalu vähendati kümnelts protsendilt kuuele. Samuti leiti, et biokütuste tootmisel tuleb arvestada maakasutuse kaudse muutumisega (ingl.k *Indirect Land Use Change*, ILUC). Kahjuks ei lisatud direktiivi võitlust arenguriikides maa hõivamise vastu biokütuste tooraine kasvatamiseks. Nüüd on Euroopa Komisjonil võimalus biokütuste alast poliitikat positiivselt mõjutada ja suurendada selle sidusust arengueesmärkidega:

- kaotada järk-järgult toidukultuuridest toodetud biokütuste tarbimise ja tootmise toetused;
- laiendada keskkonna-alaseid nõudeid ja piiranguid biokütuse tootmise osas nii, et need hõlmaksid ka sotsiaalset kaitset, sh inimõigusi, toiduga kindlustatust, juurdepääsu loodusvaradele (nt maa ja vesi). Samuti peaksid biokütustega seotud maatehingutest mõjutatud kogukonnad andma enne tehingut oma vabatahtliku ja teadva nõusoleku;
- arvestada taastuvenergia direktiivis maakasutuse kaudse muutumise mõjudega. Direktiivis tuleb rõhutada kasvuhoonegaaside vähendamise ja kogu maailma toiduga kindlustatuse teemasid.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

CONCORD, 2011, „*Spotlight on Policy Coherence 2011*”

Foundation Max van der Stoel, 2014, „*Biofuels: A Severe Threat to Food Security and Land Rights*”,

EJOLT, 2012 „*Nature Kenya Campaign Saves Dakatcha Woodlands and Puts Jatropha in the dock*”

JULGEOLEK

Probleem: Iga neljas inimene maailmas elab konfliktipiirkonnas, suur osa nendest inimestest elavad ka vaesuses. EL üritab erinevate poliitikate kaudu vähendada nii konflikte kui parandada inimeste elujärge. Pahatihti tuuakse hädas olevate riikide elanike huvid ohvriks Euroopa riikide endi kasule. Seega, ühe käega annab EL arenguriikidele abi vaesuse vähendamiseks, kuid samas takistavad julgeolekupoliitika ja relvakaubandus võimalust luua rahulik elukeskkond ja vähendada vaesust.

Julgeolek ja areng on omavahel tugevalt seotud. Üle 1,5 miljardi inimese elab ebakindlates ja konfliktidest mõjutatud oludes. Aastaks 2015 elab hinnanguliselt 32% maailma vaestest inimestest ebakindlates ja konfliktidest mõjutatud oludes (ingl fragile and conflict affected situations, FCS). Konfliktipiirkondades on inimeste heaolu kõige madalam ning elamistingimused vaenulikud - vaestes riikides HIVi/AIDSi surnud inimestest kolmandik on pärit just sellistest oludest. Taolistes oludes elab ka kolmandik

inimestest, kellel puudub juurdepääs puhtale veele ning kolmandik lastest, kes ei saa isegi algharidust. Igal aastal sureb maailmas relvastatud vägivalla tagajärjel üle 740 000 inimese. Pooled maailma lastest surevad ebakindlates ja konfliktidest mõjutatud olukordades. Aastatel 1990–2005 läksid relva-konfliktid üksnes Aafrikale maksma ligi 284 miljardit dollarit.

Alates Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika juurutamisest 1999. aastal on Euroopa Liit üha jõulisemalt sekkunud maailma sõjalistesse konfliktidesse inimõiguste tagamiseks. Aja jooksul on loodud ja arendatud eri asutusi, et ELil oleksid vahendid ülemaailmse julgeoleku tagamiseks.

Arengukoostöö ja julgeoleku valdkondadel on selge omavaheline seos ning ELi dokumentides on see sõnastatud järgmiselt: „Ilma rahu ja julgeolekuta ei saa olla säästvat arengut ning ilma arenguta ja vaesuse kaotamiseta ei saa olla kestvat rahu”. Siiski ei ole EL praktikas näidanud, kuidas võiksid turvalisust puudutavad poliitikavaldkonnad arengueesmärke toetada ning kuidas tõhustada abi ebakindluse ja konflikti algpõhjuste vastu võitlemiseks.

Julgeoleku- ja arengupoliitika ei käi ühte jalga

ELil on Aafrika julgeolekule terviklik lähenemine, st EL näeb _____ . Siiski on Euroopa Komisjon ise tunnistanud, et arengu-probleemide sidumine julgeolekuotsustega ja vastupidi ei ole iseenesestmõistetav ega lihtne.

Nii võivad konflikti lahendamata toodud osapooltel olla oma tööülesannete tõttu kardinaalselt erinevad nägemused sõjalise konflikti lahenduse kohta. Näiteks, sõjavägi keskendub baas-turvalisuse loomisele ja surmajuhtumite vähendamisele, vabaühendused või arendustöötajad aga konflikti algpõhjuste (vaesus, kõrvalejätetus, halb juhtimine) lahendamisele. Ilma põhjaliku kooskõlastuseta võivad erinevad huvid viia pooliku lahenduseni - näiteks lõpetatakse tegevus konfliktipiirkonnas kohe pärast baas-turvalisuse tagamist, jättes konflikti põhjused tähelepanuta ja arendustöötajate töö poolikuks.

Ei tunnistata, et konflikt on poliitilise iseloomuga

Mistahes välisriigi sekkumine on juba oma määratluse järgi poliitiline. Julgeolekusektori ülesehitamine ei ole pelgalt tehniline abi - see tõstatab ka olulisi küsimusi. Näiteks, millised ühiskonnarühmad on saanud väljaõppe ja kes hakkab juhatama sõjaväge? Sõjaväe- või politseireform on seega poliitiline samm, kuna see annab teatud ühiskonna osadele võimu, ent see võim võib tulla teiste arvelt. ELile võivad neis asjus nõu anda kohalikud kodanikuühendused. Euroopa kolonelilt ei saa oodata, et ta suudab arvestada kõigi kohalikul tasandil tundlike poliitiliste teemadega ning lisaks tegeleda lugematute huvide ja sidusrühmadega. EL peab seda mõistma ja vastavalt tegutsema, näiteks kaasama kohalikke kodanikuühendusi väljaõppesse.

Vastuolud inimeste turvalisuse tagamisel

Inimturvalisuse moodustavad õigus elule, füüsilisele ohutusele ning vabadusele hoiduda enneaegselt ja ärahoitavast surmast. Inimturvalisust määratletakse sageli kui „vabadust puudusest ja hirmust” ja ÜRO inimturvalisuse komitee nõustub, et see nõuab selget keskendumist üksikutele inimestele vastukaaluks sõjalisele julgeolekule. Inimturvalisus peab kindlasti hõlmama naiste õiguste kaitset, sest ohud naistele on teistsugused ning neile suunatud vägivalda on rohkem.

Vastuolud turvalisuse ja arengueesmärkide vahel algavad siis, kui julgeolekut puudutavate algatuste eesmärgid on riigi turvalisus, ELi investeeringute kindlustamine ja juurdepääs toorainetele, mitte aga inimeste kaitsmine. ELi vägivaldsete konfliktide vältimise programm (2011) proovib konflikte ennetada, püüeldes sidususe poole mitmes poliitikavaldkonnas. Programmi elluviimises on aga olulisi puudujääke, kuna konfliktide ennetamise asemel tegeletakse peamiselt lühiajalise kriiside leevendamise ja juhtimisega. Samuti jääb puudu proaktiivsest ja analüütilisest ennetamispoliitikast ning inimeste heaolu tähtsustamisest konfliktide ennetamisel ja lahendamisel.

Abi ebastabiilsetes riikides ja abi militariseerimine

Doonorriigid suunavad arenguabi üha rohkem ebastabiilsetesse riikidesse ja konfliktipiirkondadesse. 2009. aastal suurenes ametlik arenguabi ebastabiilsetele riikidele 11% võrra, mis kokku moodustas kolmandiku kogu ametlikust arenguabist. Doonorriigid kasutavad järjest rohkem põhjendust, et ametlik arenguabi ei peaks mitte ainult vaesust leevendama, vaid see tuleks lõimida liikmesriikide välispoliitikaga ja mõnel juhul ka kaitsepoliitikaga. Kui soovitakse, et arenguabi „edendaks julgeolekut”, on peamine küsimus, kuidas, kus ja millisel otstarbel seda kasutada.

Ametlikku arenguabi on sõjaliste eesmärkide toetuseks kasutatud näiteks Afganistanis. Mõnede ELi doonorriikide abi sõltub kogukondade ja abiorganisatsioonide poliitilisest ja sõjalisest koostööst. Uuringud näitavad, et arenguabi selline kasutamine on kulukas, suurendab konfliktiohtu ja ei aita kaasa Afganistani arengule¹.

Afganistanis on ilmikas näide abi militariseerimisega kaasnevatest probleemidest. Fondi eesmärk on võidelda mässajatega, see rahastab kutseõpet ja annab töökohti opositsioonirühma võitlejatele, kes vastutasuks lõpetavad võitlemise. See lähenemine jätab õhku küsimused, kas otsus tugines kohalikule vajadusele või konkreetsete piirkondade mässutõrjekampaania strateegilisele väärtusele? Kas programmi eesmärk on tõsta kogukonna suutlikkust või vähendada opositsiooni värbamisbaasi ja kas tegemist on tegelikult poliitilise abiga?

¹ Andrew Wilder ja Stuart Gordon (2009), „Money can't buy America love”

Euroopa huvid asendavad arenguhuvi

Julgeoleku- ja arengupoliitika lõimimine ei tähenda katsumusi ainult juhtimise ja koordineerimise vallas. ELi julgeolekuhuvid võivad arengumaade huvidest erineda või nendega isegi vastuollu minna. Saheli piirkonna ja Aafrika Sarve julgeolekustrateegiates nimetatakse sekkumise põhjusena geostrateegilisi huvisid. ELi sekkumise eesmärgi võib muidugi küsimuse alla seada. Kas EL tegutseb Somaalias selleks, et kaitsta Euroopa merelaevu? Kas ELi Saheli strateegia eesmärk on kaitsta Euroopa kodanikke selliste riikide eest nagu Mali? Või ennetada rahutusi, mis viivad väljarändajate ja põgenike tulvani Euroopasse?

Nende missioonide peamine põhjus peab olema pikaajalise stabiilsuse tagamine ning ühiskonna haavatavate rühmade (nt naiste ja laste) kaitsmine, kuna neid varitseb konfliktiolukorras suurem oht. Strateegia nägi arengukoostööd osana laiemast julgeolekust (_____). Kas see oli mõeldud vaid vastutegevusmeetmena, et võita populaarsust või oli eesmärk tõesti parandada vaeste ja haavatavate inimeste elusid? Need on endiselt asjakohased küsimused, mille üle arutleda.

Kaubanduspoliitikas arvestatakse konfliktidega vähe

Kuigi ELil on julgeoleku- ja arengupoliitika sidumise plaanid, ei ole eriti tegeletud teiste poliitikate muutmisega, mis on vajalikud konfliktide lahendamiseks. Üks võtmenäide on ELi kaubanduspoliitika tooraine vallas.

Kongo Demokraatlikus Vabariigis ja Kolumbias on suur probleem relvastatud mässuliste rühmade rahastamine (tihti ebaseaduslikust) kaevandamisest saadud tulust. Need nn konfliktimineraalid annavad sõjalistele rühmadele relvastamiseks ja värbamiseks vajaliku raha. On tõenäoline, et Euroopa ettevõtted müüvad tooteid, mis sisaldavad just neid konfliktimineraale. Kuni selle tegevuse vastu võitlemiseks ei ole asjakohaseid seaduseid, võimaldab Euroopa Liit nendel sõjaväelistel rühmitustel oma tegevust jätkata.

Teine oluline näide on relvakaubandus. Isegi kui relvatehingute tegemisel nõutakse arvestamist selle tagajärgedega inimõigustele, on see pahatihti ebapiisav. Selle tõttu jõuavad relvad või muud sõjalised kaubad brutaalsete režiimideni (nt Bahrein ja Sri Lanka). Lisaks müüvad liikmesriigid sõjatehnikat abist sõltuvatele riikidele, nagu Pakistan. 2006. aastal eksportis Rootsi sinna 814 miljonit eurot maksva sõjalise radariseiresüsteemi – see summa on 12 korda suurem kui Pakistani aastane vee- ja kanalisatsioonieelarve. Kui EL tahab siiralt konflikte leevendada, peab ta vaatama julgeoleku- ja arengupoliitikast kaugemale.

Somaalia vaesus ja piraadid

Eriti huvipakkuv on ELi sidusus tema lähenemises Aafrikale kui „katseväljale”, kus proovida oma ühist julgeoleku- ja kaitsepoliitikat ning testida arengu ja julgeoleku vahelisi seoseid. Selle ilmeka näide on Somaalia. ELi pühendumus piirkonnale tuleneb liidu püüdest kaotada vaesus, aga ka Aafrika Sarve geostrateegilisest tähtsusest. Väidetavalt ähvardab piirkonna ebastabiilsus nii selle elanikke kui ka ülejäänud maailma.

ELi tähelepanu keskmes on Somaalia ning seda mitte ainult riigi rannikuvetes tegutsevate piraatide pärast. Somaalias on EL üritanud aktiivselt oma terviklikku käsituslust rakendada. Sellega seoses on ELil praegu käimas kolm Somaaliale suunatud ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika (ÜJKP) operatsiooni (nii sõjaväelist kui ka tsiviiliseloomuga). EL on AMISOMi (Aafrika Liidu missioon Somaalias) põhirahastaja. Alates 2007. aastast on missiooni rahastatud 325 miljoni euroga, panustades muuhulgas päevarahadesse, arstiabisse, majutusse, kütusesse ja sidevarustusse. 2008. aastal käivitas Euroopa Liit oma piraatlusevastase operatsiooni Atlanta, millele andis tõe Prantsuse jahi kaaperdamine 2008. aasta veebruaris. Atlanta missioonil on kolm põhieesmärki:

- 1) kaitsta maailma toiduabiprogrammi, humanitaarabi ja AMISOMiga seotud laevu;
 - 2) tõkestada, ennetada ja ohjeldada piraatlust ja relvastatud rööve;
 - 3) kaitsta ohustatud laevu ja jälgida kalastamist Somaalia rannikuvetes (viimane eesmärk lisandus hiljem).
- Koos liikmesriikide eraldatud varudega on missiooni kogumaksumus 1,5 miljardit eurot aastas.

ELil on olemas kõik vajalikud vahendid selleks, et olukorda Somaalias muuta - ta saab pakkuda humanitaar- ja arenguabi ning poliitilist ja sõjalist abi. Kahjuks on ELi peamine eesmärk võidelda piraatlusega Somaalia rannikuvetes, mis ei lahenda piraatluse ja Somaalia ebastabiilsuse põhjuseid. Osa piraatluse vastu võitlemisele kuuluvatest vahenditest saaks kasutada rannal valitsevate probleemide lahendamiseks (nt põllumajanduse arendamiseks) või pikemaajalise võimekuse toetamiseks (nt politseinike väljaõppeks). ELi süüdistatakse selles, et tema institutsioonide ja liikmesriikide vaheline koordineerimine on kehv. Selle põhjuseks peetakse strateegilise koordineerimise puudumist kõrgeimal tasandil ning eri osapoolte eri pikkusega perspektiive.

Soovitused EL poliitikate sidususe parandamiseks:

- ELi erinevad institutsioonid peavad strateegilise julgeoleku planeerimisel tegema üksteisega tihedat koostööd. Põhieesmärk peab olema pikaajaline areng ja stabiilsus. Sõjaväelisi ja arengut toetavaid varusid tuleb jaotada vastavalt sellele, näiteks investeerides taristute arendamisse (nt sillaehituse);
- julgeolekupoliitika elluviimisel peab keskne roll olema kohalikul kodanikuühiskonnal. Kodanikuühiskonna teadlikkus poliitiliselt tundlikest küsimustest on ülioluline, kui teemaks on riiklike süsteemide arendamine ja julgeolekutöötajate väljaõpe;
- EL peab kehtestama hoolsuskohustuse täitmist käsitlevad seadused, mis sunniksid ettevõtteid tagama, et nende tooted ei sisalda konfliktimineraale;
- EL peab relvakaubanduses inimõiguste kriteeriume rangemalt rakendama. EL ja liikmesriigid peavad tagama, et eksporditud relvad ei satu selliste režiimide kätte, kes kasutavad neid inimõiguste rikkumiseks.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

Foundation Max van der Stoep, 2014, „Security and development: Coordination or conflict”

CONCORD, 2011, „Spotlight on Policy Coherence 2011”

KALANDUS

Probleem: Sadade miljonite inimeste elatis maailmas sõltub kaladest ja mereandidest. Kuigi arengumaadel on rikkalikud kalavarud, on need rahvusvaheliste kalanduslepete tõttu vähenemas ning kohalikud kalurid peavad turul võistlema toetusi saavate ja tehniliselt võimsamate jõukamate riikide laevadega. Nii antakse ühe käega arenguriikidele abi vaesuse vähendamiseks, kuid teisega takistatakse kalanduspoliitika kaudu nende loomulikku ja õiglast arengut ning miljonite inimeste toiduga kindlustatust.

Kalandussektor panustab paljudes riikides majandusarengusse ja -kasvu ning mängib olulist rolli toiduga kindlustatuses, vaesuse vähendamises, tööhõives ning kaubanduses. 2010. aastal andis kalandus elatist ja sissetulekut umbes 54,8 miljonile inimesele. Aasia annab selles sektoris maailma kogutoodangust 87% ning ainuüksi Hiinas tegeleb kala püüdmise või kasvatamisega peaaegu 14 miljonit inimest. Aasiale järgnevad Aafrika ning Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonnad.

Kalaga kaubeldakse palju - väärtuselt jääb see alla vaid puu- ja juurviljadele. 50–60% maailma kala-saagist püütakse arengumaade vetes, kuid üle poole Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkonnast pärit kalast püüdsid välismaised laevad. Suurem osa ekspordist on kõrge kaubandusliku väärtusega tooted (külmutatud krevetilised, tuunikala ja külmutatud fileed), mida tarbitakse arenenud riikides.

Samal ajal on paljudes rannäärsetes arengumaades kalandusel oluline roll kohalike toidus. Lisaks kalapüügile tagab kalandus ja vesiviljelus paljudele teistele inimestele töökohad. Töötlemine, pakendamine, turustamine ja edasimüük, kalatöötlemisseadmete tootmine, võrkude ja kalapüügiseadmete valmistamine, laevade valmistamine ja hooldus, teadusuuringud ja haldus - kõiki neid töökohti arvestades võib hinnata, et kalandusest elatub sadu miljoneid inimesi.

Kalandussektori panus maailmamajandusse on siiski väiksem kui võiks. Saamata jäänud majanduslik kasu arenguriikidele on hinnanguliselt umbes 50 miljardit USA dollarit aastas. Kahju on veelgi suurem, kui arvestame sportlikust kalapüügist ja turismist saamata jäänud kasu. Kriis maailma merepüügiga tegelevas kalanduses ei ole ainult kalandussektori mure, vaid reformidega seotud majanduspoliitiline probleem. Üleminek majanduslikult heas seisus kalandusele nõuab poliitilist tahet viia ellu reforme, millega kaasneb poliitiline, sotsiaalne ja majanduslik kulu. Kui arengumaade kalandusettevõtete konkurentsivõimet parandada, võimaldab nende tegevus tuua märkimisväärset tulu kohalikele kogukondadele ja loomulikult teel vaesust vähendada.

Ranked valikud kalanduses

Paljude jaoks, kes vaatlevad kalanduse rolli arengus, käib arutelu vaid kahe võimaliku valiku üle: kas jõuline rannalähedane kalapüük, mille juured on kohalikus kogukonnas, või moodne kalandustööstus, mis toodab olemasolevast ressursist võimalikult suurt väärtust. Seda võib näha ka valikuna, kas säilitada elatus- ja toiduallikas, millest kohalikud vaesed inimesed kasu saaksid, või tagada majanduskasv. Selles vaidluses on poolte valimise asemel parem keskenduda kalavarude heale majandamisele.

Kalandussektori kasvu toetamine ilma, et enne lahendataks probleemid kalandussektori juhtimises, ei vii tõenäoliselt säästva arenguni. Näiteks Mauritaanias viisid väikesemahulise kalandussektori arendamiseks kehtestatud poliitikad selleni, et vahemikus 1991–2001 kasvas laevade arv 3000lt 12000ni. Selle kiire kasvu tõttu tekkis ilmselt liigne tootmisvõimsus, surve varudele ning kontrolli kadumine püügivõimsuse üle.

Kalavarude majandamine on nii arengumaade kui arenenud riikide tähtsaim vastutusala. Kui kalavarusid ei hoita heal ja jätkusuutlikul tasemel, ei suuda kalandus enam ühistesse avalikesse eesmärkidesse panustada. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) hinnangul on umbes 53% maailma merekalade varudest juba täies mahus püütud või püütud jätkusuutliku taseme viimase piirini. Veel 32% on ülepüütud, ohustatud või alles taastumas. Lisaks on selgeid viiteid _____. Üks moodus, kuidas arenenud riigid saavad arengumaid aidata, on tagada, et nende enda laevad ei osale ülepüügis.

Uus poliitika on parem

Euroopa Liidus hakkas 1. jaanuaril 2014 kehtima uuendatud _____, et tagada kalavarude püsimine, teha lõpp raiskavale püügile ning luua rannikualadel uusi võimalusi töökohtade loomiseks ja majanduskasvuks. Kuigi uus poliitika arvestab oluliselt rohkem kalanduse globaalsete mõjude ja riskidega, on poliitikate sidusus endiselt kahtluse all. Teemat põhjalikult uurinud mõttekoda ECDPM toob välja, et EL ei suuda kontrollida oma laevade käitumist võõrastes vetes. ELi tõlgendust peetakse liiga kitsaks, sest poliitika keskendub ELi rahvusvahelistele kohustustele ja kolmandate riikide vetes püüdvatele alustele, kuid tähelepanu alt on välja jäänud ELi-sisesed toetusel, mis kaudselt samuti mõjutavad üleilmselt kalandust ning arengumaade varustatust toiduga.

Eesti kalanduspoliitikat kujundavad _____ ja _____.

OECD soovitused maailma kalanduse olukorra parandamiseks:

- kasutada valitsuse toetuseid tõhusamalt. Kõik OECD riigid pakuvad oma kalandussektorile ühel või teisel moel rahalist abi. Toetuste eesmärk on aidata kalandustööstusel areneda, kuid tihtipeale tekitab see ületootmise, mis omakorda lisab survet kalavarudele. Tõeliselt konkurentsi- tihe majandusharu vajab turukonkurentsi. Kütusemaksusoodustus ja subsiidiumid laevade ehitamiseks või moderniseerimiseks võivad kasulikku kohandumist edasi lükata ning nende kõrvalmõjud võivad soovitud kasu asemel kahju teha;
- soodustada hästtoimivat kauplemissüsteemi. Kalatariifid on teiste toiduainetega võrreldes palju madalamad, kuid probleem seisneb selles, et need importimisel lisanduvad maksud kerkivad koos toote töötlemisastmega. Näiteks on kalapasteeti ja konserveeritud fileed palju raskem eksportida kui värsket kala. Praktikas tähendab see, et kuigi arengumaadele mõjuks kalatöötlemine hästi, karistatakse neid tihti kõrgemate tariifidega, kuigi nemad püüdsid toor- materjalile ekspordiks väärtust lisada. Selleks, et uusi turge püsivalt varustada, peavad suure- nenud võimekusega kaasnema ka paremad kauplemisvõimalused;

- parandada regulatsioone ja vältida ebavajalikke kaubandustakistusi. Kalandussektori toodetele kehtivad toiduohutuse ja -kvaliteedi, toiduhügieeni, pakendamise, jälgitavuse, märgistusnõuete ja intellektuaalomandi määrsed. Kõrgete kulude või andmete puudumise tõttu võib arengumaade tootjatel selliste nõuete täitmine üle jõu käia. Need nõuded vajavad mõistlikus koguses lihtsustamist;
- tõhusamad, aga tasakaalus kokkulepped kalavarudele juurdepääsu kohta. Sellised kokkulepped arenguriikide ja rahvusvaheliste püüdjate vahel toovad olulist tulu rannikuäärsetele arengumaadele, sest rahvusvaheliste püüdjate ligipääs vetele toob riikide eelarvesse märkimisväärt tulu. Samal ajal aga ei saa kohalikud elanikud enda ära elatamiseks ise kala püüda ning riigieelarvesse jõudnud raha ei suunata nende kaotatud elatise kompenseerimiseks. Tulevikus on vaja paremaid ja läbimõeldumaid kolmepoolseid kokkuleppeid, kus kohalike huve rohkem silmas peetakse.
- tegeleda ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalapüügiga. Arengumaade kalanduse suurim oht on ebaseaduslik ülepüük. Üleilmsete hinnangute järgi püütakse vähemalt 20% mereandidest kogu maailmas ebaseaduslikult. See võrdub 10–23 miljoni USA dollari ja 11–26 miljoni tonni suuruse majandusliku kahjuga. Kahjuks põhjustavad suure osa sellest probleemist arenenud maade kaugpüügilaevastikud. Riigid peavad tegema suuri jõupingutusi, et nende kodanikud austaksid kohalikke reegleid ja kalastaksid vastutustundlikult. Selleks saavad nad toetada õiguskaitsealast suutlikkust riikides, kus nende laevad kalastavad, ja veenduda, et nende enda kontroll hõlmab ka teiste riikide vetest püütud saaki;
- toetada arengumaade püüdlusi. Arengualane koostöö võib aidata arengumaadel välja töötada ja ellu viia poliitikaid, mis aitavad neil oma eesmärgi sõnastada ja saavutada. Riigid saavad kalandussektorit arendada korrupsiooni vähendamise, institutsioonilise suutlikkuse tõstmisega ning sellise keskkonna loomisega, mis toetaks vastutustundlikke investeeringuid. Arengumaadel peab olema selge arusaam oma kalanduspoliitikatest ning nende prioriteetidest, strateegiatest, eesmärkidest ja plaanidest.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

http://www.oecd.org/pcd/002013401_Coherence%20for%20Development_Dec_PDFX_WEB.pdf

http://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-fisheries-poverty-reduction-com2000724-20001108_en.pdf

<http://ecdpm.org/publications/analysis-reform-common-fisheries-policy-coherence-development>

Soovitame lugeda ka ka Emma Kari ja Kukka Ranta raamatut _____, mis selgitab lahti EL kalanduspoliitika mõju Senegalile.

KLIIMAMUUTUSED

Probleem: Euroopa on üks suuremaid kliimamuutuste põhjustajaid maailmas. Samas on EL ka maailma suurim arengukoostöö doonor, kes toetab vaeste riikide kohanemist nende muutustega. Seega annab Euroopa Liit arenguriikidele abi keskkonnanahoiuks ja vaesuse vähendamiseks, kuid samas süvendab kliimamuutusi ja takistab riikide arengut, halvendades sealsetele inimeste elukeskkonda.

Ökoloogilise jalajälje alusel vajab Euroopa oma praeguste tarbimisharjumuste jätkamiseks 2,6 planeeti Maad, mis ei ole jätkusuutlik ega õiglane. Kuna EL impordib suure osa oma energiast, liiguvad energia tootmisega seotud keskkonna- ja kliimaprobleemid ning sotsiaalküsimuste ja inimõiguste alased probleemid Euroopast teistesse riikidesse. Arengumaades ei pruugi keskkonna- ja sotsiaalkaitse tingimused olla sama ranged, sageli on nende riikide probleemid seotud konfliktide ja ebakindlusega. Selle otsesed ja kaudsed mõjud on muu hulgas kliimamuutused, laialdased inimõiguste rikkumised, konfliktid ja korruptsioon. Suurimat hinda maksavad paljude arengumaade vaesed ja abivajavad kogukonnad.

Kliimamuutuste mõjudest

Üks kliimamuutuste suurimaid tagajärgi inimkonnale on tõenäoliselt kasvav toidupuudus ja nälg. Kasvuhoonegaaside heite suurenemine tõstab temperatuuri, muudab vihma sagedust ja toob kaasa äärmuslikud ilmastikunähtused. Sellel on toidu tootmisele rängad tagajärjed. Kliimamuutuste mõju näeb juba kõige vaesemate inimeste elatises, kuna nemad kulutavad suurema osa oma sissetulekust toidule. Kliimamuutused võimendavad tavaliselt vaesusega seotud probleeme, piiravad juurdepääsu tootmisvahenditele ja teenustele ning suurendavad sotsiaalmajanduslikku ebavõrdsust.

Kliimamuutused mõjuvad rängimalt arenguriikidele. Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC) hinnangul võib osades arenguriikides põllumajandussaadak väheneda kliimamuutuste tõttu kuni 50%. Näiteks on ELi imporditud loomasöödal keskkonnale drastilised tagajärjed. 2007. aastal tõusid sojaubade hinnad, seoses sellega kahekordistus Lõuna-Ameerikas metsade raadamine ning see tõi omakorda kaasa suure keskkonnakahju.

2012. aastal mõjutas toidukriis rohkem kui 18 miljonit inimest Saheli regioonis Lääne-Aafrikas. Selle põhjustasid põud ja kõrbestumine ning sellest tingitud toiduainehindade tõus. Tavaliselt tekkis toidukriis Saheli piirkonnas kord kümne aasta jooksul, kuid viimase aastakümne jooksul on piirkonda tabanud kolm toidukriisi ja inimestel pole olnud palju aega, et end enne järgmise saabumist koguda. Sademete hulk piirkonnas varieerub suuresti, kuid alates 1950. aastatest on ilm jäänud üha kuivemaks. Põuad on veninud pikemaks ja muutunud intensiivsemaks.

Sahelis valitsev tõsine toidukriis on osa suuremast probleemist – kliimamuutused ja äärmuslikud ilmastikunähtused ohustavad nende inimeste elusid, kes vajavad kõige rohkem abi. ÜRO keskkonna-programmi, ÜRO humanitaarasjade koordineerimiskeskuse ja teiste 2011. aastal koostatud aru-

andes viidatakse, et Saheli piirkonna temperatuur tõusis 20. sajandil juba kuni 1,3 °C. See on märk sellest, et Aafrika kliimatingimused halvenevad kliimamuutuste tõttu ka edaspidi. Mõlemat Aafrika põhikultuuri, maisi ja sorgot, mõjutab üha halvem ilm ilmselt tugevasti. Nende negatiivsete mõjude suurimad ohvrid on väiketootjad.

EL kulutab Saheli piirkonnas toiduga kindlustatuse ja kliimamuutustega kohanemise programmidele ning humanitaarkriisidele miljoneid eurosid. Kuid kui EL ei võta endale osa kliima muutmise vastutusest, mida ta jagab teiste saastavate riikidega, ei piisa neist jõupingutustest Saheli piirkonna inimeste kaitsmiseks. Ülemaailmsed kasvuhoonegaaside heitkogused suurenevad aasta-aastalt. Selle tõttu on CO₂ kontsentratsioon atmosfääris jõudnud 400 miljondikosakeseni – kõrgeima tasemeni vähemalt 800 000 aasta jooksul. Kui selle suhtes midagi kiiresti ette ei võeta, ületame praegust kasvu arvestades järgmise paari aastakümne jooksul globaalse soojenemise 2 °C suuruse vastuvõetava piiri, mille maailma liidrid enestele 2010. aastal seadsid.

ELi kliima- ja energiapakett

2009. aastal vastu võetud kliima- ja energiapakett märkis ELi tervikliku kliimapoliitika algust. See andis 2020. aastaks kolm eesmärki kasvuhoonegaaside heidete, taastuvenergia ja energiatõhususe küsimuses. 2009. aastal toimunud Kopenhaageni tippkohtumisel lepitati kokku kasutada 2020. aastani aastas 100 miljardit USA dollarit selleks, et aidata arengumaadel kliimamuutustega kohaneda ja areneda vähese CO₂-heidetega eluviisi poole. Ka EL lubas sel kohtumisel eesmärki õiglaselt panustada. ELi 2009. aasta kliimakokkuleppega seotud probleemide hulgas on ka asjaolu, et kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärk oli ebapiisav ning transpordikütuste eesmärk viis väga negatiivsete tagajärgedeni, mis mõjutasid nii kliimat kui ka inimesi (vt biokütuste peatükki).

Vahepeal on alanud arutelud ELi kliimaeesmärkide üle 2030. aastaks. Arutelude tulemus on äärmiselt oluline, kuna see määrab, kas EL liigub ressursside säästva kasutamise poole ja võtab vastu CO₂-heidete vähendamise eesmärgid. Seda on vaja, et hoida globaalne soojenemine alla 1,5–2 °C. 2013. aasta lõpus avaldas Euroopa Komisjon teatise võimalike kliimapoliitikate kohta 2030. aastaks. Maailma liidrid arutavad teemat ka ÜRO peasekretäri Ban Ki-mooni juhtimisel, et kogu maailmas kliimaküsimustega kiiremas korras tõsisemalt tegelema hakata.

Samal ajal toimuvad arutelud ELi rahalise panuse üle, mis on senini 100 miljardit USA dollarit aastas. Need arutelud ei ole toonud tulemusi, mis annaksid arengumaadele kliimamuutuste osas kindlustunde. Nii eesmärgid kui eelarve mõjutavad 2015. aasta lõpus Pariisis sõlmitava rahvusvahelise kliimalepingu tulemust. Täna on olukord keerulisem kui 2008. aastal, mil peeti läbirääkimisi esimese kliima- ja energiapaketi üle. Praegu valitsev majandus- ja finantskriis hoiab energiapaketi seotud teemasid poliitilistes tegevuskavades tähtsal kohal. Kliima rahastamise summat ei suurendata vastavalt ootustele ega vajadustele ning enamik kliima rahastamiseks kasutatavatest vahenditest pärineb abist, mille alus on kohustus eraldada 0,7% oma kogurahvatulust arenguabiks.

Palju CO₂ heidet tekitavad tööstusharud üritavad olukorrast kasu lõigata ja kliimapoliitikat ümber pöörata, eirates avalikku huvi. Kui 2030. aastaks ei suudeta kauguleulatuvaid eesmarke kehtestada

ning rahastamist ei suurendata, tähendab see, et poliitikavaldkondade arengusiduse põhimõtte vastu on eksitud ning kannatused ja nälg maailmas suurenevad. Samuti vähendab see ka teiste riikide pühendumust probleemile, kuna ELi eeskujuga määrab rahvusvaheliste kliimaeesmärkide tooni. Kui EL ei panusta õiglaselt süsinikdioksiidiheite vähendamisse ja kliima rahastamise suurendamisse, ei tee seda tõenäoliselt ka teised suured riigid, kellelt praegu rohkem tegusid palutakse. Viimaks – Euroopa teeb tõsise poliitilise vea, kui ei liigu kiiresti vähese CO₂-heitega majanduse poole.

Kas leevendamise- ja kohanemismeetmed aitaksid?

Sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnakriisi leevendamine tasub end ära, sest sellega tekib juurde töökohti ja paranevad tervis ning heaolu. Lisaks aitab see meil ka võõrutada end kõikuvast energiaimportist, mis on tõsine probleem nii meie kui ka tulevaste põlvkondade jaoks.

Selleks, et aidata kõige vaesemaid, peab maailm hakkama kiiresti koostööd tegema, et kliimakriis ümber pöörata. EL peab mängima võtmerolli üleminekus säästvamale majandusele. Selleks peab EL kehtestama 2020. aastale järgneva ambitsioonika kliimapaketi CO₂-heite eesmärkide, taastuvenergia, energiatõhususe ja kliima rahastamise kohta ning tegema seda enne 2015. aasta rahvusvahelist konverentsi.

Kliimamuutused ja ümberpaiknemine: puuduv kaitseraamistik

Üks olulisi kliima- ja keskkonnamuutustest tingitud probleeme on mõju inimeste liikuvusele.

Punase Risti aruande järgi on kõige ebakindlamas olukorras inimesed, kes elavad soojemates ja niiskemates piirkondades, mere lähedal ja põuast mõjutatud aladel. Sellised alad võivad kliimamuutuste tõttu varsti elamiskõlbmatuks muutuda. Keskkonnamuutuste ja migratsiooni seose kohta on üha rohkem tõendeid.

Teistesse riikidesse kolijate jaoks on rahvusvahelistes inimõigustes ja humanitaariõiguses olulised puudujäägid. Ei ole olemas raamistikku, seadusandlust, asutust või institutsiooni, mis oleks mõeldud konkreetselt nende inimeste kaitsmiseks või aitamiseks. Keskkonna halvenemise ja kliimamuutuste eest põgenevate inimeste kaitsmiseks ja nende vajaduste rahuldamiseks on vaja uut mitmepoolset õigusakti.

Sellegipoolest on kliimamuutused harva inimeste ümberpaiknemise ainukesed põhjused. Need mängivad rändes küll suurt rolli, aga toimivad siiski koos majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste teguritega ning on seotud juba olemasoleva probleemidega. Seetõttu on otseste põhjuslike seoste olemasolu võimalik tõestada vaid erijuhtudel. Kontseptuaalselt on keeruline rääkida keskkonna- või kliimamuutuste tõttu ümberpaiknevate inimeste täpsest kategooriast. Pessimistlikud ennustused, mille kohaselt on ümber paiknema sunnitud sajad miljonid, on tegelikest arvudest ilmselt palju suuremad, ning populistlik termin „kliimapõgenikud” on ülimalt eksitav.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

CONCORD, *”Spotlight on Policy Coherence 2013”*

LOODUSVARAD

Probleem: Paljud maailma vaeseimad riigid on loodusvarade poolest maailma rikkaimate hulgas. Enamasti teenivad nende ressursside pealt kasumit aga rikaste riikide suurkorporatsioonid. Samal ajal ei saa kohalikud elanikud nautida inimväärset elu ja on hoopis sõltuvad välisabist. Seega annab Euroopa Liit ühe käega arenguriikidele abi vaesuse vähendamiseks, kuid teisalt kasutab nende loodusvarasid röövellikult ja võtab neilt võimaluse loomulikult ning õiglasel viisil oma riiki arendada.

Inimeste elu ja areng sõltub suuresti planeedi loodusvaradest, sh maast, veest, metsadest ja mineraalidest. Paradoksaasel kombel on paljud neist loodusvaradest olnud juba aastakümneid hooletusse jäetud ja seega suures ohus. Samuti takistatakse kohalikel inimestel loodusvarade kasutamist. Tugev konkurents loodusvarade kasutamise pärast ning eesmärk saada neist lühikeses aja jooksul võimalikult suurt tulu on olukorda veelgi halvendanud.

Praegune tootmis- ja tarbimismudel, mida Euroopa oma majandusarengu- ja kasvuesmärkide saavutamiseks kasutab, on teinud ta väga sõltuvaks väljastpoolt, enamasti arengumaadest pärit loodusvaradest. Sellel aga on märkimisväärne mõju mujal maailmas elavatele inimestele, nende keskkonnale ja arenguvõimalustele.

Loodusvarad on kõikide inimeste elu alus kogu maailmas. Vastavalt rahvusvahelistele inimõigusi puudutavatele lepingutele on kõigil õigus nendest varadest kasu saada. Aafrika, Aasia ja Ladin-Ameerika loodusvarade ekspordist saadav tulu ületab ELi ametlikku arenguabi 24 korda. Kui arenguriikide loodusvarade müügist saadavat tulu õigesti kogutakse ja hallatakse, aitab see vaesusest välja aidata miljoneid inimesi.

Paraku on sellel teel palju takistusi. Näiteks puudub mitmetes riikides efektiivne maksupoliitika ja mitmed ettevõtted hoiduvad maksudest kõrvale. Lisaks sellele saavad Euroopa kaevandusettevõtted kasu arenguriikidele pakutud või nendega kokkulepitud maksusoodustustest. Veel pääsevad paljud ettevõtted maksudest, suunates oma kasumid maksuparadiisidesse.

Me kasutame järjest rohkem Maa ressursse ja EL on üks neist, kes ajab agressiivset strateegiat maavaradele ligipääsu saamiseks. ELil on ka oluline roll oma ettevõtete ja pankade reguleerijana, kes on tegevad arenguriikides. Seega peab EL tagama, et arenguriikidest imporditavad ressursid ei õõnestaks arenguesmärke ega rikuks inimõigusi. Samuti tuleb jälgida, et taastumatute ja taastuvate loodusvarade kasutamine säästaks Maad.

Euroopa Liidu toetus loodusvaradele ja arengule

Euroopa Komisjoni arengupoliitika ütleb, et kõige vaesemad inimesed on kliimamuutustele äärmiselt vastuvõtlikud ning loodusvarade kaitsmine, bioloogiline mitmekesisus ja keskkonna halvenemise vältimine on väga olulised. See nägemus vastab ELi keskkonnapoliitikale, kuid tõstatab küsimusi ELi tarbimisvaldkonna kohta.

Järjest on suurenenud ELi püüdlus nõustada ja julgustada arengumaid ise oma riiki tugevdama. Selleks tuleb saavutada arenguriikide valitsuste läbipaistvus ja valitsemine heade tavade järgi. Samuti tuleb luua arenguriikides majanduslik olukord, et loodud rikkusest saaks osa järjest suurem osa mehi ja naisi. Viimast eesmärki ei toeta alati aga ELi importi reguleeriv poliitika.

Kuigi ELil on hea arusaam ressurssirikaste arenguriikide probleemidest, mida aidatakse lahendada mitmete programmidega, esineb siiski näiteid mõnede ELi-siseste poliitikavaldkondade ja arengueesmärkide vahelisest ebakõlast. Näiteks peab EL vähendama oma tarbimist ja liikuma säästva majandusmudeli poole.

Tooraineid käsitlev algatus

_____ püüab tagada nii vajamineva tooraine ELi jaoks kui soodustada neid tootvate riikide arengut ja julgeolekut. Viimane tähendab, et ELi enda ja selle ettevõtete, valitsuste ja pankade meetmed ei soodustaks korrupsiooni, konflikti ega kehva valitsemistava loodusvarade poolest rikkastes riikides. Mitmetes riikides on aga loodusvaradega kauplemine toonud endaga kaasa konflikti. Näiteks _____ tagab 71% ELi koobaltivajadusest. Türkmenistanis on loodusvarade rikkus soodustanud korrupsiivset ja repressiivset riigikorda, milles on oma osa välisettevõtetal, kes annavad altkäemaksu ja ei avalikusta makse. Probleeme tekitavad ka Euroopa finantsasutused, mis on lubanud korrumppeerunud eliidil hoiustada siinsetes pankades loodusvaradest saadud röövellikke tulusid.

Lisaks sellele, et EL ei suuda reguleerida Euroopa ettevõtjaid ja panku, ei anna toorainet käsitlev direktiiv arenguriikidele võimalust lisaväärtuse loomiseks. Ikka eelistatakse, et puhtad toorained eksporditakse töötlemiseks Euroopasse.

Kullakaevandus hävitab Peruu kogukonda

Máxima Acuña Atalaya on 42-aastane ketšua naine, kes elab Põhja-Peruus väikeses Andide külas nimega Tragadero Grande. Ta on nelja lapse ema, kes teenib elatist ketramise ja kudumisega. Tema abikaasa Jaime Chaupe Lozano on põlluharija. Nende maja on ainuke, mis kogukonnast on järele jäänud. Kõik teised perekonnad müüsid oma majad ja maa Conga kaevandusprojektile, kuid Máxima on perekonna talu ja maja müümisele vastu. Máximast on saanud põlluharijate liikumise sümbol, kes võitlevad El Peroli ja Azuli järvede kaitsmise eest. Need järved moodustavad osa Andidele tüüpilisest õrnast mäestikuökosüsteemist: märgaladest.

Conga kaevandusprojekti omanik on Minera Yanacocha SRL, USA Newmont Mining Corporationi ja Peruu Compañía de Minas Buenaventura ühisettevõtte. Conga kaevandus, mis koosneb kahest hiiglaslikust kaevandist (laius 1,5 km ja sügavus 600 m), on Yanacocha kaevanduse laiendus. Yanacocha kaevandus on Ladina-Ameerika suurim ja maailma suuruselt teine kullakaevandus. Projekti taristu arendamisega hävitatakse mitu järve, mis lastakse veest tühjaks, et pääseda maaki sisaldava kivini, ladustada jäätmeid või võtta kaevanduse töö jaoks vett. Kaevandus mõjutab 32 väiketootjate kogukonda.

Oma 20 tegevusaasta jooksul tootis Yanacocha kaevandus üle 20 miljoni untsi kulda. 2011. aastal tootis see hämmastava koguse – 1,3 miljonit untsi, mille väärtus oli 2 miljardit USA dollarit. Conga kaevandus toodab oma ennustatava 17-aastase tegevuse jooksul eeldatavasti peaaegu 12 miljonit untsi kulda ja 3,1 miljardit naela vaske. Peruu kaevandusettevõtted maksavad oma tulult 30% maksu ning kuigi suur osa sellest maksust jaotatakse tootvatele kogukondadele, on Cajamarca piirkond endiselt üks Peruu vaesemaid – 56% selle elanikest elavad vaesuses. See näitaja on riigi keskmisest (35%) tunduvalt suurem.

Viimase 20 aasta jooksul on Yanacochaga olnud mitu probleemi. Kõige tõsisem neist oli 2000. aasta elavhõbedareostus, mille tõttu said mürgistuse enam kui 900 külas elavat inimest. Varsti pärast juhtumit korraldatud siseaudit leidis kaevanduses 20 tõsist keskkonnanõuete rikkumist. 2004. aastal protestis üle 10 000 inimese Yanacocha kaevanduse laiendamise vastu ning projekt pidi tegevuse peatama. Newmont viis läbi keskkonnamõju hindamise ning hoolimata sellest, et analüüsi kvaliteet oli küsitav, kiideti 2010. aastal heaks uus Conga projekt. Umbes 80% Cajamarca ja selle lähikonna kogukondade elanikest on uue projekti vastu. Viimastel aastatel on protestides hukkunud vähemalt viis inimest. Mitu põlluharijat ja ühiskonna liidrit on saanud süüdistuse avaliku rahu rikkumises ning ootavad kohtuistungit.

Kuigi Conga projekti muudeti hiljuti, jätkavad kohalikud põlluharijad selle vastu protestimist. Kogukonda ei ole projekti keskkonnamõjust piisavalt informeeritud: konsultatsiooniprotsess hõlmas ainult üht kohtumist ning konsultatsiooni põhitingimusi (vabatahtlik, eelnev ja teadlik nõusolek) ei ole täidetud. Ettevõtte palgatud turvamehed on Máximat ja tema peret mitmel korral hirmutanud ja nende kallal vägivalda tarvitanud.

Máxima Acuña Atalaya, tema kogukonna ja Conga kaevanduse juhtum on vaid üks näide erasektori investeringutest loodusvarade kaevandamisse, millel on hävitavad tagajärjed kohalike kogukondade elatisele ja arengule. Selle trendi ohjeldamisel on ülioluline tugevdada ettevõtete sotsiaalset vastutust ja aruandluskohustust. EL peab tagama, et Euroopa ettevõtte aruandlusnõuded ning konfliktimineraalide seadusandlus on täielikult kooskõlas arengueesmärkidega.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

CONCORD, 2011, „*Spotlight on Policy Coherence 2011*”

CONCORD, 2013, „*Spotlight on Policy Coherence 2013*”

MAADE HÕIVAMINE

Probleem: Euroopa soov suurendada liikmesriikide heaolu on toonud kaasa agressiivse põllumajandusmaa hõivamise arengumaades. Suur korporatsioonid võtavad kohalikest inimestest kontrolli maa üle, millest sõltub nende elatis ning toit. Seega annab Euroopa Liit ühe käega arenguriikidele abi vaesuse ja nälja vähendamiseks, kuid teisega takistab maade hõivamise kaudu nende loomulikku ja õiglast arengut.

Väljaspool Euroopat toodetakse EL-ile toitu 35 miljonil hektaril, mis on sama palju kui terve Saksamaa territoorium. Lisaks kiirendab välisriikide maa kasutusele võtmist ELi nõudlus biokütuste järele.

Paljud maaosad on toormaterjali jaoks, mida kasutatakse intensiivselt nii toidu kui ka biokütuste tootmiseks: suhkur, soja ja palmiõli. Need on valdavalt monokultuurid ja neid toodetakse turgudele, mis opereerivad suurte mahtude ja väikeste marginaalidega. Suhkru kasvatamine nõuab palju maad, kuid see on toiduainetööstuse oluline komponent – 51% kogu toodetud suhkrust kasutatakse töödeldud toiduainetes nagu karastusjoogid, kondiitritooted, pagaritooted ja jäätis. Sellele vastukaaluks nõuab palmiõli tootmine poole vähem maad kui suhkru tootmine, kuid seda maad saadakse sageli vihmametsade maha raiumise arvelt. Soja kasvatamiseks kulub kõige rohkem maad (26%), kuid ainult 16% sojast kasutatakse otseselt toiduainetes.

Kasutades põllumaad väljaspool Euroopat, rikub Euroopa Liit tihti kohalike inimeste inimõigusi või võtab neilt võimaluse harida maad. Näiteks on täheldatud, et _____ . APRODEV näitas, kuidas _____ , samas kui riigi juhtiv eliit ja välisinvestorid arengu sildi all maa isikliku kasu saamiseks paljaks riisuvad.

Suhkru tootmisel ja tarbimisel on palju laiem mõju kui maaga seotud konfliktid. See hõlmab ka veekasutust (mis võib kurnata põhjavett), väetiste ja pestitsiidide kasutamist ning heitvete laskmist jõgedesse. Suhkru tootmine mõjub halvasti nii kogukondade tervisele kui joogiveele ning põhjustab kalade surma; kohalike inimeste toit ja elatis sõltuvad aga neist kaladest.

Oxfami arvutuste järgi oleks aastatel 2000–2010 hõivatud maa suutnud ära toita miljard inimest – sama palju kui praegu igal õhtul näljasena magama läheb. Kurb tõsiasi on see, et väga vähestest neist investeringutest toovad kasu kohalikele inimestele või nälja vastu võitlemisel. Kaks kolmandikku välisinvestorite tehingutest toimub riikides, kus on suur näljaprobleem. Veidral kombel kasutatakse sellest maast imevähe kohalike elanike toitmiseks. Samamoodi müüakse saadud saaki vähe kohalikel turgudel, kus seda oleks hädasti vaja. Selle asemel jäetakse põld sööti ja oodatakse selle väärtuse kasvamist, et siis maa kasumiga maha müüa. Teise võimalusena kasvatatakse seal valdavalt ekspordiks mõeldud põllukultuure, millest tehakse tihti biokütuseid. Umbes kaks kolmandikku välismaistest investoritest kavatsevad kogu maal kasvatatu eksportida. Seda olukorda näeme kõige teravamalt Aafrikas, kus vaid kümne aasta jooksul on välisinvestorid ostanud umbes Keenia suuruse ala põllumaid, kuid ka teiste maailmajagude kogemused on sarnased.

Maa ebaseaduslik hõivamine suhkru tootmiseks Kambodžas

2006. aastal alustasid kaks ettevõtet Kambodžas Sre Ambeli piirkonnas maa raadamist, et rajada sinna 18 000 ha suurune suhkruistandus. 70% mõlemast ettevõttest kuulub Tai suhkruhiiglasele Khon Kaen Sugar Co Ltd (KSL). Kogukonna õigushariduse keskusest pärit juriidiliste esindajate sõnul kaotas raadamise käigus maad peaaegu 500 perekonda kolmest külast.

Kogukonna liikmed protestisid raadamise vastu, öeldes, et nad olid maad harinud vähemalt 1999. aastast, mõned koguni 1979. aastast. Nad ütlesid, et nendega ei peetud tehingu üle nõu ning et protestijatele said osaks ähvardused ja liikumisvabaduse piiramine. Mõned pered võtsid küll kompensatsiooni vastu, kuid 1365 ha maa kasutamise on endiselt vaidlustanud 200 perekonda.

Probleemi pole suudetud lahendada seitse aastat ning kord maaharimisest korralikku elatist teeninud pered võitlevad ellujäämise eest, kuna puudub varem riisi, puuviljade, maisi ja India päiklite kasvatamisest teenitud sissetulek. Nad väidavad ka, et istanduse maadele eksinud kariloomad on maha lastud või konfiskeeritud. Paljud ei saa enam oma lapsi kooli saata.

Istanduse esindajad väidavad, et nad on maksanud kompensatsiooni ja kinnitavad, et ettevõtte maksab Kambodža valitsusele aastas 20 000 dollarit makse. 2013. aasta märtsis kohtus ettevõtte kogukonnaga ja ütles, et KSL tagastab vaidlusaluse maa. Alates kohtumisest pole saadud mingeid märke sellest, nagu oleks KSL olukorra lahendamiseks Kambodža valitsusega arutellu astunud.

Kambodža valitsus väidab, et majandusmaa anti kooskõlas õigusraamistikuga ning et kompensatsiooni pole saanud vaid 13 perekonda, kuna ei suudetud õigel ajal vajalikke dokumente esitada.

Aruannete kohaselt on KSL oma Sre Ambeli istandusest varustanud Londonis asuvat ettevõtet Tate & Lyle Sugars. Tate & Lyle Sugars asutati 2010. aasta juulis ning 2010. aasta septembris omandas see Euroopa suhkruettevõtte Tate & Lyle PLC. Selle omanik on American Sugar Holdings, maailma suurim roosuhkru rafineerimistehas. Ettevõtte väidab, et tal pole KSLiga praegu mingit lepingut, kuigi tunnustab, et on varem saanud ettevõttelt kaks saadetist: 2011. aasta mais ja 2012. aasta juunis. Samuti kinnitab ta, et on ette võtnud põhjaliku hoolsuskontrolli ja täieliku sõltumatu auditi, ning jõuab järeldusele, et KSL omandas osaluse maaomandis seaduslikult.

2013. aasta aprillis esitasid 200 perekonda Ühendkuningriigi kõrgema astme kohtusse kohtuasja nii Tate & Lyle PLC kui ka Tate & Lyle Sugars vastu. Samuti esitasid nad Tate & Lyle Sugars vastu kaebuse Bonsucro kaebuste esitamise mehhanismi kaudu. Bonsucro on suhkrutööstuse algatus, mille eesmärk on vähendada suhkru tootmise negatiivseid mõjusid. 2013. aasta juulis peatati ettevõtte liikmelisus Bonsucros.

Tate & Lyle Sugars on üks Ühendkuningriigi kahest suurest suhkrutarnijast ning varustab Euroopas paljusid suuri toiduainete- ja joogiettevõtteid. Nii Coca-Cola kui ka PepsiCo on kinnitanud, et nende toodetes kasutatakse Tate & Lyle Sugars müüdüd suhkru ning et seda ostavad ka nende villijad.

Vaata lisaks näiteid ja uudiseid põllumajandusmaa hõivamise kohta veebilehelt _____.

Soovitused EL poliitikate sidususe parandamiseks:

- vastutus maa eest peab lasuma valitsustel. Valitsused peavad vastutama oma kohustuse eest tagada, et kodanike põhilisi inimõigusi kaitstakse. Samuti on neil eriline kohustus toetada ühiskonna kõige jõuetumaid liikmeid. EL saab arengukoostöö kaudu arenguriikide valitsuste võimekust tõsta ja vähendada nõudlust maa järele ELi siseste piirangute ning säästmisekaudu;
- ettevõtted peavad lõpetama maade hõivamise. Üksikud ettevõtted peavad mõistma oma tarneahelaid ja astuma samme lahendamaks problemaatiliste kaupade, näiteks suhkruga seotud probleeme. See tähendab hoolsuskohustust, suuremat avalikustamist ja ühist pingutust koostöös edasimüüjate ja valitsustega. Sammud peavad viima konkreetsete ja siduvate lahendusteni, mis kaasavad kogukondi otsuste tegemisse ja tagavad, et nad saavad arengust kasu, mitte ei satu veel ebavõrdsemasse olukorda. Sama kehtib ka järgmise punkti kohta;
- välja töötada poliitikad kohalike kogukondade kaitsmiseks. Maa ostmisest ei tohiks saada maa hõivamine. Lisaks peab olema piisavalt aega, et hinnata maaostu laiemat mõju vaesusele ja toiduga kindlustatusele. Vajalik kaitse hõlmaks järgmist:
 - kohalikke kogukondi tuleb projektidest teavitada ning neil peab olema võimalik oma nõusolek anda või sellest keelduda. Neile tuleb hüvitada võimalik kahju maa või elatise kaotamisest;
 - tuleb tagada kogu projekti (ja allprojektide) läbipaistvus, et investorid vastutaksid nii kannatanud kogukonna kui valitsuse ees;
 - valitsustele peab pakkuma suutlikkust ja julgustust, et nad parandaksid maaomandi juhtimist ning suurendaksid kohalike kogukondade maaomandiga seotud kindlustunnet;
- parandada Maailmapanga investeerimispoliitikat. Maailmapangal kui maailma suurimal arenguabi organisatsioonil on mitme miljardi dollari suurune portfelli ja tähelepanuväärne mõju nii valitsustele kui ka erasektorile. Seega peab ta praegu tegutsema, et oma organisatsioon korda seada ja andma eeskuju, et suured investeringud tooksid vaestele kasu – eeskuju, mida peavad seejärel järgima kogu maailma investorid ja valitsused.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

Oxfam (10/2013) *"Sugar Rush: Land rights and the supply chains of the biggest food and beverage companies"*

Oxfam (10/2012) *"Our Land, Our Lives': Time out on the global land rush"*

CONCORD (2011) *"Euroopa Liidu poliitikate sidusus arengueesmärkidega 2011"*

MAKSUPARADIISID JA RAHAPESU

Probleem: Arengumaades jääb välisfirmadelt saamata sama palju makse, kui neile antakse abi. Seega annab Euroopa Liit vaestele arenguriikidele abi vaesusega seotud probleemide lahendamiseks, kuid samas takistab ELi finantspoliitika nende riikide võimalust koguda õiglaselt makse ja ise oma arengut rahastada.

Nii arenevates kui arenenud riikides on maksutulud peamine allikas, millega rahastatakse majandus- ja sotsiaalarengut, sealhulgas avalikke teenuseid. Oluline on aga see, et avalike vahenditega suudetakse vaeseid aidata oluliselt efektiivsemalt kui erasektori rahastuse abil.

Siiski ei ole maksustamine otsetee arengu juurde. Edu sõltub sellest, kas poliitiline juhtkond võtab endale pikaajalise kohustuse suurendada maksubaasi ja arendada läbipaistev eelarvesüsteem, mis tagab eduka maksude kogumise ja ümberjagamise. Keskenduda tuleb ka sootundlikele poliitikatele – isegi kui sellega kaasneb mõjukatele poliitilistele huvidele vastu astumine.

Takistused maksupoliitikate parandamisel

Paraku seisavad arengumaad oma arengu rahastamisel silmitsi rea takistustega – suures osas selle tõttu, et riigiülesed ettevõtted kasutavad ära ebapiisavat rahvusvahelist regulatsiooni. Arengumaades on maksud suhtena SKPse tunduvalt madalamad kui arenenud maailmas (Saharast lõuna poole jäävas Aafrikas keskmiselt 18%, Euroopas ligikaudu 38%). Kui rääkida veelgi mustemates värvides, siis ainuüksi aastal 2010 rändas ebaseaduslike rahavoogudena arengumaadest välja suurusjärgus 639 – 847 miljardit eurot. Ligikaudu poole sellest rahast (320–423 miljardit EUR) moodustas riigiüleste ettevõtete kasumite ümberliigutamine, mille tagajärjel kaotasid arengumaad maksutuludena vähemalt 74 miljardit eurot aastas.

Kui nende ebaseaduslike rahavoogude pealt saadaks makse, koguneks neist riigile vähemalt sama palju vahendeid, kui saadakse praegu abi korras. Hetkel liigub raha välja riikidest, mis ei ole suutelised rahastama oma kodanike juurdepääsu sotsiaalsetele põhiõigustele – algharidusele, õigusele sotsiaalsele kaitsele ja arstiabile.

Mitmed ELi poliitikad mõjutavad positiivselt või negatiivselt rahavoogusid arengumaadesse ja sealt välja. Euroopa Liidul on otsene või kaudne mõju poliitikatele, mis võimaldavad maksuparadiiside toimimist ja maksudest kõrvalehoidumist ning põhjustavad miljardite eurode kadu arengumaade jaoks.

ELi eelarvepoliitikad ei ole praegu kooskõlas ELi arengueesmärkidega, kuna võimaldavad massiliselt ebaseaduslike rahavoogusid, mis liiguvad arenguriikidest välja või jäävad varjatuks maksuparadiisidesse, õõnestades seeläbi arengumaade suutlikkust kasutada oma riigi maksutulusid.

Caroline Muchanga töötab Mazabukas, Lõuna-Sambia linnas, Nakambala turul seitse päeva nädalas kella 5.45–21.00. Ta müüb oma väikese turuleti taga jooke, hügieenitarbeid ja toidukaupu, sealhulgas kotitäite kaupa White Spoon suhkrut, mida toodetakse Zambia Sugari hiiglasuures istan-

duses ja vabrikus, mis asuvad vähem kui kilomeetri kaugusel. Heal päeval teenib Caroline 20 000 Sambia kvatšat (ligikaudu 3 eurot).

Kell 7 hommikul lähevad Caroline'i kaks tütart vabatahtlike korraldatud kogukonnakooli, mille kvaliteet pole Caroline'i sõnutsi alati kuigivõrd kõrge. „Me viime oma lapsed sinna meeleheitest, kuivõrd peamiselt on meie soov vältida seda, et nad peaksid üksi kodus olema,“ ütleb ta. Riigikoolides on Sambias professionaalsed palgalised õpetajad ja tavaliselt ka paremad õppetingimused, kuid hoolimata oma 15-tunnistest tööpäevadest ei suuda Caroline raamatute ja koolivormide eest pidevalt maksta. Sambia valitsus on lubanud hakata andma algharidust tasuta, kuid siiani eraldatakse haridusvaldkonna eelarvest kõigest umbes 32 000 ZMK (4,84 EUR) lapse kohta kuus. Nii peavad koolid ikkagi küsima täiendavat maksu, et katta õpikute, õppematerjalide ja koolimaja hoolduse kulud. Mõnele lapsevanematest käivad need maksed lihtsalt üle jõu. Sambias lõpetab algkooli kõigest 53% kooliealistest lastest, mis on viiendiku võrra vähem kui kümme aastat tagasi.

Samas maksab Caroline iga päev oma ettevõtlustulu pealt makse. Tegelikult ei ole tal ka mingit valikut: iga õhtu astub tema leti juurest läbi kohalik ametnik ja kasseerib sisse turumaksu 1000 ZMK (0,15 EUR), olenemata sellest, kas Caroline on sel päeval midagi teeninud või mitte.

Tutvugem nüüd ka Zambia Sugar Plc-ga, mis on Ühendkuningriigi toidugigandi Associated British Foods tütarettevõtte ning Aafrika suurim suhkrutootja. Ettevõtte Mazabuka lähistel asuv suhkruvabrik on suurim kogu Aafrikas. Zambia Sugar annab 90% kogu Sambia suhkrutoodangust, varustades nii kasvavat siseturgu kui eksportides oma toodangut Ühendkuningriiki ja mujale Euroopasse. Viimasel viiel aastal on ettevõtte aastakäive olnud üle 1 triljoni ZMK (149 miljonit EUR) ning puhaskasum üle 83 miljardi ZMK (13 miljonit EUR) aastas.

Kes maksab aga rohkem makse: kas Zambia Sugar või Caroline Muchanga, kes müüb ettevõtte toodangut? Vastus on rabav: aastatel 2008–2010 maksis Caroline absoluutses mõistes rohkem makse kui ettevõtte, mille 149 miljoni eurosos käibes oli oma osa ka Caroline'i müügitegevusel. Nende kolme aasta jooksul, kui Caroline maksis oma tulude pealt ausalt makse, õnnestus Zambia Sugaril oma tulude pealt ettevõtte tulumaksu üldse mitte maksta. Majandusaastatel 2010/11 ja 2011/12 maksis ettevõtte küll mõningal määral tulumaksu, kuid ka siis määraga kõigest 0,5% oma tuludest, s.o suhteliselt 90 korda vähem, kui Caroline maksis oma tulude pealt.

Tänaseks on EL heaks kiitnud ainult mõned meetmed maksudest kõrvalehoidumise ja maksuparadiiside vastu võitlemiseks – meetmed, millest arengumaad kahjuks mingit kasu ei saa. Seega on EL selgelt võimaldanud suuri ebakõlasid oma eelarvepoliitika ja arengueesmärkide vahel.

Soovitused EL poliitikate sidususe parandamiseks:

EL peaks toetama üleilmset teabevahetuse süsteemi.

Euroopa Ülemkogu otsus teha automaatselt maksuteabe vahetusest uus Euroopa ja rahvusvaheline standard näitab ELi valmisolekut etendada maksuaruteludes juhtivat rolli. EL peaks seda süsteemi laiendama ka Euroopast välja, arengumaailma. See on ainus võimalus saavutada kestvaid muutusi,

sest maksudest kõrvalehoidmisest kannatavad enim kõige vaesemad. Nende valitsused vajavad seda teavet kõige enam, et võidelda rahade ja ressursside eest, mis kuuluvad õigustatult neile. Samal ajal tuleks tugevdada arengumaade maksuametiteid ning võimaldada neil see süsteem tõhusalt ellu rakendada. Kuni selle ajani tuleks anda arengumaadele võimalus sellele teabevoole ligi pääseda, seadmata neile nõuet, et nad peavad kohe täies mahus samaga vastama. On tähtis, et selles mitmepoolses süsteemis osaleksid ka maksuparadiisid, ning EL peaks võtma vastu otsuse, kuidas käituda riikidega, kes keelduvad selle süsteemiga ühinemast.

EL peaks kohustama kõiki riigiüleseid ettevõtteid juurutama aruandluse süsteemi riikide kaupa.

EL peaks riikide lõikes aruandluse muutma selle kohustuslikuks kõigile EL-is tegutsevatele suurettevõtetele. Sellega nõutaks ettevõtetelt tervikliku pildi andmist oma majandustulemustest, sealhulgas andmed kõigi oma tütarettevõtete kohta ning kõigi riikide kohta, kus nad tegutsevad. Selline üleilmne pilt ettevõtte piiriülesest tegevusest võimaldaks nii arenenud kui arenguriikide maksuasutustel tuvastada kahtlased tehingud. Samuti aitaks see koguda rohkem tulusid, et rahastada oma avalikke teenuseid, nagu tervishoid ja haridus.

ELi pangandussektoris kehtestatud reeglitel põhinev aruandlus peaks nõudma, et ettevõtte teeks avalikuks konkreetseid andmed iga riigi kohta järgmistes valdkondades:

- üleilmne ülevaade kogu kontsernist: loetelu kõigist riikidest, kus ettevõtte tegutseb ja kõigis riikides tegutsevate tütarettevõtete nimed;
- majandustulemused kõigis riikides, kus ettevõtte töötab: käive (tulud ehk läbimüük), kasum (käibe ja kulude vahe), töötajate arv ja tööjõu kulud;
- varad: kogu vara, mida ettevõtte igas riigis omab, selle väärtus ja selle haldamise kulud;
- maksuteave: täielikud andmed kõigi konkreetsete maksude kohta, sh tasumisele kuuluvad ja tegelikult makstud summad.

EL peaks määratlema maksuparadiisi mõiste ja kehtestama tõhusad sanktsioonid reeglite eiramise eest.

Üks tähtis samm üleilmse maksuparadiiside süsteemi ohjeldamisel on leppida kokku ühtsetes maksuparadiiside tuvastamise kriteeriumides. Need peavad olema siduvad ning käsitlema vähemalt pankade ja juriidiliste isikute salajasuse parameetreid, koostöö mittetegemist ja kahjulikke maksu-meetmeid, nagu:

- fiskaaleelised, mida antakse ainult mitteresidentidest füüsilistele või juriidilistele isikutele, ilma et neilt nõutaks märkimisväärset majandustegevust vastavas riigis;
- oluliselt madalam kehtiv maksumäär, sealhulgas null-määraga maksustamine;
- seadused või halduspraktikad, mis takistavad automaatset teabevahetust teiste valitsustega;
- seaduse-, õigus- või haldussätted, mis võimaldavad varjata organisatsiooni struktuuri, selle varasid või omanikke.

Et meetmed oleksid tõhusad, peaksid ELi juhid nende kriteeriumite järgi avaldama koostööst keeldumise Euroopa maade musta nimekirja. Kõik ELi liikmesriigid peaksid koostööst keeldumise puhul rakendama automaatseid vastumeetmeid. Samuti tuleks sanktsioneerida ettevõtteid, kes ei järgi ELi maksustandardeid. Need sanktsioonid võiksid tähendada juurdepääsu keeldu abile või avalikele hankekonkurssidele. See muudaks ettevõtetal maksudest kõrvalehoidmise arengumaades tunduvalt raskemaks.

EL peaks avalikustama tegelikult kasusaavad omanikud.

Oluline element ELi võitluses maksudest kõrvalehoidmise ja maksuparadiiside vastu on teadmine, kes on ettevõtte tegelikud omanikud.

Praegune ELi direktiiv sisaldab kõrvalteid, mis võimaldavad kurjategijail peituda anonüümsetele omanikele kuuluvate struktuuride taha. Rahapesu tõkestamise reeglite kohaselt on pangad ja finantsvahendajad kohustatud kontrollima, kes on nende kliendid. Pangad ei pea hetkel realselt uurima, kes on ettevõtte omanikud. See muudab lihtsaks raha ebaseadusliku liigutamise maksukogujate käeulatuses välja. Raha tuleb aga näiteks maksudest kõrvalehoidmisest, korruptsioonist, narkokaubandusest või inimkaubandusest.

Praeguse ELi direktiivi kohaselt peab iga pank tuvastama ettevõtte tegeliku kasusaava omaniku iseenda jaoks. Kesksete, avalikult juurdepääsetavate registrite loomine on tõhusam ja vähem vahendeid nõudev lahendus. See välistab ka vabanduse, et tegelikku kasu saavat omanikku pole võimalik tuvastada.

Sellised registrid annavad maksuametitele kiire juurdepääsu infole ja ettevõtte ei tea, millal teda kontrollitakse. Praegune direktiiv jätab ebaseadusliku tegevusega ettevõtetele piisavalt aega, et oma kahtlane tegevus mujale kolida.

EL peaks määratlema maksukuriteod raskete õigusrikkumistena.

Rahapesu on oma olemuselt teisene kuritegu. See on eelkuriteo – s.o raske esmase kuriteo, näiteks narkokaubanduse või korruptsiooni – tulude varjamine ja kasutamine. Rahapesuvastane organisatsioon FATF on pakkunud välja loetelu kuritegudest, mida tuleks käsitada automaatselt eelkuritegudena. Praeguses ELi direktiivis on sätestatud nimekiri, milles on loetletud viis konkreetset kuritegu, mis on alati eelkuriteod (narkokaubandus, korruptsioon, terrorismi rahastamine, organiseeritud kuritegevus ja pettused, mis mõjutavad liidu finantshuve). Lisaks annab direktiiv üldisema lävendi, millest alates algavad rasked kuriteod. Esimest korda soovitatakse rahvusvahelistes rahapesu tõkestamise standardites selgelt, et maksukuriteod tuleks kaasata eelkuritegude hulka.

See saadab välja tugeva poliitilise signaali, et maksudest kõrvalehoidmine on sama raske kuritegu kui muud rahvusvahelised kuriteod. Maksukuritegude nimetamine eelkuriteona tõstab uuele tasemele ka võitluse maksuparadiiside vastu, kus tavaliselt ei peeta maksudest kõrvalehoidmist eelkuriteoks.

Samuti tähendaks see, et kõik kutselised finantsalal tegutsejad (pangad, raamatupidajad jt) peavad auditi käigus uurima ja ette kandma suuremast hulgast riskiteguritest, sealhulgas näiteks tehingutest maksuparadiisidega. Tõhusam audit muudab maksudest kõrvalehoidjate jaoks tunduvalt keerulisemaks oma rahade ELi pangandussüsteemi saamise, tegutsegu nad siis mõnes teises liikmesriigis või arengumaal, nagu Sambia.

Reeglitega vastuollu minemise vältimiseks teatavad finantsorganisatsioonid suurema tõenäosusega pädevatele asutustele nendest, keda on põhjust kahtlustada maksudest kõrvalehoidmises. See annab hoiatava eeskju ka nendele, kes plaanivad maksudest kõrvalehoidmist.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

CONCORD, 2013, *"Spotlight on Policy Coherence 2013"*

PAGULASED

Probleem: Ühe käega annab Eesti vaestele arenguriikidele abi inimõigusi ja demokraatiat puudutavate probleemide lahendamiseks. Teisalt jätab konservatiivne pagulaspoliitika ukse taha inimesed, kes on sunnitud enda kodumaalt tagakiusamise või sõja eest põgenema.

Rahvusvaheline raport toob välja vasturääkivused Eesti välispoliitikas ja varjupaigapoliitikas – kui arengukoostöoga toetatakse inimõigusi ja demokraatiat, siis Eesti pagulaspoliitika jätab ukse taha inimesed, kes on sunnitud enda kodumaalt põgenema.

Raporti Eesti autor, Arengukoostöö Ümarlaua poliitikaekspert Evelin Andrespok selgitab: "Eesti on 15 aasta jooksul toetanud demokraatiat ja inimõiguste edendamist arengumaades, sealhulgas Gruusias, Afganistanis ja Süürias. Paljud inimesed nendest riikidest on taotlenud ka Eestist varjupaika, kuna omal maal ähvardab neid vägivald või tagakiusamine. Kahjuks rahuldatakse nendest taotlustest vaid üksikud."

Tõrjuv suhtumine põgenike suhtes on eriti arusaamatu, kuna eestlastest pagulased said ka ise 20. sajandi rasketel aegadel abi teistelt riikidelt. Kümnetel tuhandetel eestlastel on isiklik pagulaskogemus või tunnevad nad inimesi, kes olid sunnitud esimese või teise maailmasõja ajal riigist lahkuma.

On kiiduväärt, et Eesti suunab suure osa oma arengukoostööst ja välispoliitikast inimõiguste kaitsmisele ning edendamisele, kuid muret tekitab asjaolu, et pagulaspoliitika puhul ei lähtuta samadest eesmärkidest. Arengukoostöö Ümarlaud ootab, et valitsus tegeleks valdkondadega ministeeriumiteüleselt ja lahendaks selle vastuolu. Inimõiguste eest seismiseks kogu maailmas peaksid pingutusi tegema ka Sotsiaalministeerium ja Siseministeerium.

Raport soovib Eestil osaleda UNHCR-i juhitud põgenike ümberasustamisprogrammides, parandada Eesti seadusandlust ja varjupaigataotlejatele mõeldud teenuseid. Samuti on oluline analüüsida erinevate poliitikavaldkondade seotust, et nad kõik toetaksid sama eesmärki ja üks poliitika ei õõnestaks teist.

Allikas: projekti „World-Wise Europe: sidusam Euroopa õiglasema maailma nimel” raport.

RAVIMID

Probleem: Euroopa Liit soovib kasu saada ravimistööstuse arendustööst uute ravimite näol ja kaitsta ravimitööstuse intellektuaalset omandit. Samal ajal on olulisemate arengukoostöö eesmärkide hulgas haigusvormide vähendamine kõige vaesemates riikides. Sellesse eesmärki suunatakse palju raha. Seega, ühe käega annab Euroopa Liit vaestele arenguriikidele abi tervishoiu probleemide lahendamiseks, kuid teisega takistab oma kaubandus- ning ravimipoliitika kaudu taskukohaste hindadega ravimite jõudmist arengumaade turgudele.

Igal aastal sureb arengumaades 14 miljonit inimest vaesusega seotud ja nakkushaigustesse nagu malaaria, krooniline kõhulahtisus, tuberkuloos ja HIV/AIDS. Vajalikud ravimid on tihti olemas, kuid kallite patentide tõttu pole patsientidel nende ostmiseks raha.

Euroopa Liidu poliitikad ei ole sidusad, kui arengupoliitika soosib ravimite kättesaadavust, kuid kaubandus- ning tööstuspoliitika viivtab lubade andmisega ning takistab taskukohaste ravimite jõudmist arenevatesse riikidesse. Isegi Euroopa Komisjoni raportid ei maini selles vallas esile kerkivaid riske ega ELi kahjulikke kaubanduspoliitikaid.

Selles, et ravimid on mitmete arenevate riikide elanike jaoks kättesaamatult kallid, on suuresti süüdi ravimite kallid patendid. Enam kui 96% nendest patentidest on lääneriikide ettevõtete omad. Ravimistööstuse hinnangul on patendikaitse oluline uuringute rahastamiseks, millega avastatakse uusi ravimeid. Patentravimit ei tohi toota keegi peale patendi omaniku. Seega on ravimite hinnad innovatsiooni soodustamise eesmärgil märkimisväärselt kõrgemad. Innovatsioonist on aga väga puudu, eriti valdkondades, mis teenivad arenevate riikide huve. Näiteks võib tuua troopiliste haiguste ravi, mille suhtes lääne ravimistööstusel puudub rahaline motivatsioon.

Kulutused ravimitele arengu- ja üleminekumaades moodustavad 60% kõigist tervishoiukulutustest. Ravimite hinnad on tihti nii kõrged, et suurel osal rahvastikust puudub võimalus neid osta. Intellektuaalomandi õiguste ja vajaduse vahel tagada ravimite kättesaadavus valitseb terav pinge.

Soovitused ELi poliitikate sidususe parandamiseks:

- arvestada mõju arengule. EL peab kaubandus- ja tööstuspoliitikas arvestama oma kohustustega arengu ja rahvatervise valdkonnas. Võimalikke mõjusid tuleb põhjalikult hinnata ja kodanikuühiskonna mõju-uuringuid tuleb tõsiselt võtta. Praegune arusaam intellektuaalse omandi õigustest kui arengutööriistast tuleb objektiivselt ümber hinnata ning neid probleeme tuleb kodanikuühiskonnaga arutada;
- säilitada intellektuaalomandi õiglaste kaubandusaspektide lepingu (TRIPS) soodustussätteid. TRIPSi soodustussätteid lasid riikidel rahvatervist kaitsta mõningase poliitilise manööverdamisruumiga. Näiteks saavad riigid kasutada patenteeritud ravimite geneerilisi versioone, mis on oluliselt odavamad. Viimasel paaril aastal on EL jälginud TRIPS-plusi kohustuste – mis kujutavad endast rangemaid intellektuaalomandi õiguste seadusi kui TRIPSi järgi ette nähtud – täitmist kolmandates riikides, sh arengumaades. Muude kaubanduseesmärkide seas toob

Euroopa Komisjon nüüd selgelt välja, et EL peab tugevdama intellektuaalomandi õiguste sätteid tulevastes kahepoolsetes lepingutes. See on ravimid arengumaadele kallimaks teinud;

- mitte lubada ravimite hävitamist. Praegu peab EL vabakaubanduslepingu läbirääkimisi mitme riigiga, üks neist on India. Indias toodetakse palju geneerilisi ravimeid, kuid see leping võib viia tervete partiide geneeriliste ravimite hävitamiseni, nii et need ei jõua arengumaadesse – seda vaid intellektuaalomandi õiguste rikkumise kahtluse pärast. 2013. aasta märtsis alustas EL vabakaubanduslepingu läbirääkimisi Taiga. MTÜd kardavad, et EL nõuab seal samasuguseid TRIPS-plusi nõudeid nagu Indiaga sõlmitud vabakaubanduslepingus;
- võimaldada valitsustel rahvatervist kaitsta. EL ei tohi piirata, vaid peab julgustama arengumaade püüdlusi kasutada TRIPSi soodustussätteid osana rahvatervise strateegiast. EL peab tegutsema selle nimel, et muuta olemasolevat rahvusvahelist seadusandlust nii, et arengumaad võiksid tervisekriiside korral koopiaravimeid toota ja anda välja sundlitsente. Sundlitsentside väljastamine (ilma omaniku loata omistatav luba patendi kasutamiseks) võimaldabki arengumaadel nende olulisemate haiguste jaoks ravimeid toota.

EL peaks aktiivselt seisma vastu Euroopa ravimifirmadele, mis üritavad piirata sundlitsentside kasutamist arengumaades. Indiaga sõlmitud vabakaubandusleping sisaldab sätet, mis annab ettevõtetele õiguse valitsused kohtusse kaevata, kui viimased vähendavad ettevõtte kasumit rahvatervist kaitsvate reeglite kehtestamisega, näiteks kontrollides ravimite hindu või parandades juurdepääsu ravimitele patentide tühistamisega;

- aus kaubandus. EL peaks tagama, et tema huvid ei kahjusta geneeriliste ravimitega kauplemist ega vii nende edasiste konfiskeerimiseni. Arengumaadelt ei tohi nõuda geneeriliste ravimite vastu võitlemist.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

Evert Vermeer Foundation, 2010, „TRIPs & Access to Medicines: A choice between patents and patients!”

Foundation Max van der Stoel, 2014, „TRIPs & Access to Medicines”

RELVAID

Probleem: Euroopa Liit on maailma suurim arengukoostöö doonor ning oluline rahu ja demokraatia eestkõneleja maailmas. Samas on mitmed Euroopa riigid suured relvaeksportijad. Seega annab Euroopa Liit abi rahu kehtestamiseks, kuid relvamüügi kaudu takistab selle unisuse tegelikkuseks saamist ning võtab süütutelt kannatajatelt võimaluse inimvärselt elada.

Relvade müük ebastabiilsetesse piirkondadesse suurendab relvastatud vägivalda puhkemise ohtu. Mitu Euroopa Liidu liikmesriiki on suured relvaeksportijad ja see on üks valdkond, kus majanduslik või julgeolekualane omakasu põrkuvad selgelt kokku arengueesmärkidega.

2006.-2010. a olid maailma suurimad relvaeksportijad USA ja Venemaa. Euroopa Liidu riigid on samuti suured eksportijad, eriti Saksamaa, Prantsusmaa, Ühendkuningriik, Madalmaad, Hispaania, Itaalia ja Rootsi. Muuhulgas eksporditakse ka arengumaade konfliktipiirkondadesse. Interaktiivset ülevaadet EL osalusel liikuvatest relvadest ja selle maksumusest saab uurida _____ lehel.

ELi liikmesriigid on otsustanud tõkestada sellise varustuse eksporti, mida võidakse kasutada sise-repressioonideks, rahvusvaheliseks agressiooniks või mis toidaks ebastabiilsust kohapeal. Samas ei ole see seisukoht aidanud tõkestada ELi relvade eksporti inimõiguste rikkujatele ja konflikti tulipunktidesse. Näiteks, 2010. aastal läks Saudi Araabiasse ligi 20% Ühendkuningriigi tavarelvade ekspordist. Lisaks ütleb EL, et liikmesriigid peavad arvestama, kas see eksport takistaks tõsiselt saajariigi säästvat arengut. Vaatamata sellele müüb EL relvi riikidele, kes kannatavad sügava vaesuse all. Näiteks 2006. aastal andis Rootsi loa 814 miljoni dollari väärtuses sõjalise radariseiresüsteemi ekspordiks Pakistanile, mis on 12 korda rohkem kui Pakistani vee ja kanalisatsiooni aastaeelarve.

1998. aastal võtsid ELi liikmesriigid vastu ELi relvaeksporti toimimisjuhendi, kus on kirjas miinimumnõuded relvaeksportile ELi ja EList väljapoole. Liikmesriigid peavad järgima kaheksat kriteeriumi. Näiteks ei tohi relvi eksportida riikidesse, kui valitseb selge oht, et relvi kasutatakse seal kohalike mahasurumiseks või kui see võib viia inimõiguste rikkumiseni. Mainitakse ka vajadust arvestada vastuvõtva riigi majanduslikku olukorda. Toimimisjuhend vaadati 2005. aastal üle ning 2008. aastal võttis EL vastu ühise seisukoha, mis tegi dokumendi juriidiliselt siduvamaks.

Relvakaubanduse mõju arenguriikidele

Vastutustundetu relvakaubandus rikub otseselt inimõigusi ning lisaks on sellel hävitav, tihti aastaid kestev mõju majandusarengule. Võtame näiteks Nepali. See riik kulutab umbes 10% oma kogurahvatulust riigikaitsele – rohkem kui haridusele või tervisele. Kümme aastat kestnud relvastatud konflikt on tõsiselt kärpinud riigi arenguvõimalusi. EL kulutab Nepalil arendustegevustele miljardeid, sh rahastab head valitsemistava, vaesuse vähendamist ja inimõiguste tagamist. 2002. ja 2005. aasta vahel sai Nepal väga palju relvi, mitte ainult USAst ja Indiast, vaid ka ELi liikmesriikidest, sh Ühendkuningriigist (mitmesuguseid tavarelvaid, helikoptereid), Belgiast (vintpüsse) ja Prantsusmaalt (helikopterite osi).

Samal ajal kulutab EL igal aastal arengufondidele umbes seitse miljardit eurot. Aafrika sai 2010. aastal umbes kümme miljardit eurot. Paljud ELi prioriteetsed riigid on konfliktised või konfliktijärgsed riigid, näiteks Kongo Demokraatlik Vabariik, Sudaan, Eritrea, Uganda, Libeeria, Etioopia, Kolumbia ja Nepal. Osa ELi rahastusest on suunatud otse vägivallega seotud probleemide lahendamisele, näiteks väikerelvade hävitusprojektid või siseriiklike õigusnormide parandamine. EL toetas Mosambiigis ja Lõuna-Aafrikas operatsiooni Rachel, mille eesmärk oli kokku koguda ja hävitada Mosambiigi sõjast allesjäänud väikerelvaid, mida smugeldatakse tihti Lõuna-Aafrikasse.

Kobarpommide müük vs. demineerimine

Üks silmapaistev näide sidususe puudumisest on ELi poliitika kobarpommide kohta. On hästi teada selle relva mõju inimeste eludele ja selle suutlikkus hävitada inimestele vajalikke teenuseid. Kuigi mõned ELi liikmesriigid näivad toetavat uut akti, mis keelaks teatud tüüpi kobarpommide kasutamise, on vaid üksikud liikmesriigid astunud samme kobarpommide müügi keelustamiseks.

Samal ajal kulutavad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid miljoneid lõhkemata lahingumoonasid kõrvaldamisele. 2005. aastal nägi maailm, kui kohutavad tagajärjed inimeste eludele ja põhiteenustele olid kobarpommide kasutamisel Liibanonis. 2006. aastal kulutas EL umbes 525 miljonit eurot Liibanoni arenguabile, sh lõhkemata lahingumoonasid kõrvaldamisele. Seega on tõsine lõhe kahe asja vahel: rahastus, mille eesmärk on leevendada kobarpommide mõju, ning poliitilise tahte puudumine keelata kobarpommide müük ja kasutamine.

Hädasti on vaja suuremat sidusust ELi relvaekspordi ja arengupoliitikate vahel. Kuigi ELi seadusandlus on kontrolli parandanud, on see siiski ebapiisav, kui küsimuseks on ELi relvade sattumine just neisse riikidesse, mille arengut EL toetab. Kuigi relvade müümine arengumaadesse ei ole isenesest ebaseaduslik, peaks EL tagama, et seesugune kaubandus ei takista säästvat arengut ega süvendada pingeid ja konflikte.

Soovitused ELile poliitikate sidususe parandamiseks:

toimiv transiidikontroll. Praegu ei nõua ükski seadus liikmesriikidelt kogu nende territooriumi läbi-va transiidi kontrollimist. See on oluline nõrkus, kuna relvi laaditakse teel arengumaadesse regulaarselt ELi territooriumil ümber. Näiteks võib tuua relvade ümber laadimise Sloveenia territooriumil teel Iraani, Zimbabwesse ja Angolasse või pideva relvaveo Iisraeli Madalmaade kaudu. Osa neist relvadest kasutatakse ilmselt Palestiinas, kus EL kulutanud aastate jooksul miljoneid eurosid;

- kehtestada kontroll litsentsitud tootmise üle välismaal. Litsentsitud tootmine tähendab, et ühes riigis asuv ettevõtte lubab teisel ettevõttel litsentsi alusel oma tooteid teha. Kui tootmine viiakse allhankega välisriiki, on võimalik vältida kontrolli, mis mõnes riigis relvade üleandmise kohta kehtib. Näiteks 2003. aastal oli India valitsusel võimalik eksportida Nepali helikoptereid, mis olid toodetud Prantsuse ettevõtte litsentsi alusel. Sama kehtib Euroopa ettevõtete kohta, millel on tüdarettevõtted leebemate seadustega riikides. Selle tagajärjel on Suurbritannia ettevõtetel olnud võimalik eksportida relvi Ugandasse. Kui relvad oleks üle antud otse Ühendkuningriigist, poleks seda ilmselt lubatud;
- kehtestada edasi eksportimise kontroll. Hetkel ei maini ükski seadus punkti, mis keelaks relvade edasi eksportimise ilma liikmesriigi loata. Selle tõttu satub ELis toodetud relvi regulaarselt kolmandate riikide kaudu mujale. Edasi ekspordi kontrolli puudumine on eriti oluline selliste komponentide tootmise puhul, millest ehitatakse teistes riikides suuremad süsteemid ja mis alles seejärel edasi eksporditakse;
- kontrollida vahendajaid. ÜRO aruanded on seostanud kümneid lääne ettevõtteid ebaseadusliku kasu teenimise ja relvade müümisega Libeeriasse, Kongo Demokraatlikku Vabariiki või Zimbabwesse. Kuigi ELil on oma ühine seisukoht relvavahendajate kohta, leiavad valitsusvälised

organisatsioonid, et see pole piisavalt jõuline. Üks selle peamisi nõrkusi on kontrolli puudumine vahendajate üle. ELi ühises seisukohas relvavahenduse kohta soovitatakse liikmesriikidel tungivalt kaaluda relvavahenduse kontrollimist väljaspool oma territooriumi, kui vahendaja elukoht on EL liikmesriigis. Siiski ei ole liikmesriikidel sellist kohustust ja enamik neist ei tee seda. See tähendab, et ELi vahendajad saavad lihtsalt teise riiki kolida ja ELi seaduseid rikkudes relvade vahendust jätkata, kuid EL ei saa neid vastutusele võtta;

- parem kontroll väljaspool ELi. Lõpuks on oluline märkida, et relvakaubandus on ülemaailmne kaubandus. Seega võivad teiste riikide relvaeksporti puudutavad poliitikad kahjustada ka ELi arengupüüdlusi. Relvakaubandus Hiina ja Sudaani vahel – isegi Darfuri konflikti ajal – on šokeeriv näide tegevusest, mis kahjustab ELi arengupoliitikaid nendes riikides. EL peaks tegema rohkem jõupingutusi, et saavutada rahvusvahelisel tasandil rangem kontroll nii riikide ekspordi kui vahendustegevuse üle.

Tutvu ka European ja tegevusega.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

CONCORD, 2011, „_____”

Evert Vermeer Foundation, 2007, "Policy Coherence for Development: A practical guide"

SUHKUR

Probleem: Suurem osa maailma suhkrust toodetakse arengumaades, kust see enamasti ka meie toidulauale jõuab. Suhkrukasvatus on paljude vaeste inimeste ainus elatusallikas, kuid rahvusvaheliste kaubandusreeglite tõttu ei saa nad oma kaupa turul õiglase hinnaga müüa. EL annab vaestele arenguriikidele abi vaesuse vähendamiseks, kuid teisalt takistab suhkrukaubanduse reeglite kaudu nende loomulikku ja õiglast arengut ning võtab farmeritelt võimaluse inimväärsele elule.

Umbes 75% maailma suhkrust toodetakse suhkruroost ja peamiselt arengumaades. Ülejäänud toodetakse suhkrupeedist peamiselt arenenud maades. Suhkrutootmise kulud varieeruvad palju, kuid tavaliselt on suhkruroost tootmine odavam. Maailma suhkruekspordis domineerib Brasiilia, mille osakaal kogu ekspordist on 60%, kuid olulised on ka Tai, Austraalia, Lõuna-Aafrika ja Guinea. Importijad on vähem kontsentreeritud – tähtsamat rolli mängivad siin EL, Venemaa, Hiina ja mõnikord India.

Valusad muudatused ELi haldes suhkrupoliitikas

EL toodab suhkrut peamiselt suhkrupeedist ning kaitseb kohalikke suhkrupeedikasvatajaid konkurentsivõimelisema suhkruiimpordi vastu kolmandatest riikidest. Selleks pakub liit suhkrutootjatele toetusi, piirab suhkruiimpordi ning sunnib välisriikide tootjaid müüma suhkrut kõrgema hinnaga. Juba 60ndatesse tagasi minev poliitika tagas pikalt ELi suhkrutootjatele maailmaturu hindadest kuni

3 korda kallima hinna, mille maksid kinni tarbijad. Suhkru tootmine oli alates 1975. aastast lisaks ELi liikmesriikidele tulus äri ka 18-le Aafrika ja Kariibi mere riigile (ACP countries), kellele tagati eelisligipääs ELi turule ning kes teenisid suhkru müümisest ELi samamoodi garanteeritud kõrget hinda.

2000. aastate alguses toimus suhkrupoliitikas kaks olulist muudatust. Teiseks avaldas WTO vastu-seisu ELi eksporditoetuste korrale. Euroopa Komisjon ja teised reformi eest seisjad pidid nüüd suhkrule kehtestama samad reeglid, mis ülejäänud põllumajandussektorile. Selle tõttu langetati varem stabiilsena püsinud hinda 36% võrra—liitu importijad said suhkru eest palju vähem raha. ELi sees kehtestati aga tootmiskvoot, et vähendada ELis toodetava suhkru hulka. Reformiga loodeti tuua turule rohkem konkurentsi ja efektiivsust.

Muudatuste mõju arenguriikidele

Reformidel oli aga oodatust teistsugune mõju—kõrge hinnaga kohastunud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani riikide suhkur polnud ELi turul enam konkurentsivõimeline, võrreldes ELi tootjatega, keda aitasid jätkuvalt erinevad põllumajandustoetused. Suhkrureform tähendas, et neid riike ootas neid järgmise kümnendi jooksul ees 2,5 miljardit eurot saamata jäänud tulu. Selle mõju tundsid kõige rohkem Mauritius, Fidži, Guajaana, Jamaica ja Svaasimaa. Eriti rängalt kannatas reformi tõttu Svaasimaa, eelkõige järgmised rühmad:

- a) väikesed suhkrurookasvatajad, kelle suhkru hind kiire inflatsiooniga hindadest kaugele maha jääb ning kes pole suutnud oma võlgu tagasi maksta;
- b) töölisel, kelle töökohad on tööjõukulude vähendamise tõttu suhkruveskites kärbitud, kes teevad tööd allhanke korras või kes on tööle palgatud ajutise lepinguga;
- c) kohalikud kogukonnad, mis toetusid veskite tagatud sotsiaalsetele soodustustele nagu tervishoiu- ja haridusasutused, mis on samuti ettevõtete restruktureerimisstrateegiate käigus kadunud. Riigis, kus üle veerandi 15–49-aastastest täiskasvanutest elab HIViga ning kus oodatav eluiga on selle tulemusel viimase kümnendiga peaaegu poole võrra vähenenud, on need teenused olulise tähtsusega.

Et asju veelgi keerulisemaks teha, loobus EL aasta pärast hindade alandamist suhkruprotokollist. See tähendas, et varem protokollile alla kirjutanutele eraldatud impordikvoodid tühistati. Selleks, et säilitada oma juurdepääsu ELi suhkuruturule, pidid kõik muud kui vähim arenenud riigid Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonnas, kirjutama alla vahepealsele majanduspartnerluslepingule. Suhkruprotokolliga tagatud mahtude ja hindade asemel pakkus majanduspartnerlusleping tollimaksu- ja kvoodivaba juurdepääsu turuhindadega. See andis suhkrutootjatele võimaluse tasakaalustada suhkru väärtuse langust, ekspordides lihtsalt rohkem suhkrut. Seega lõi põllumajanduse liberaliseerimine, mille kohta üldiselt arvati, et vaesed riigid saavad sellest ühtmoodi kasu, siin hoopis keerulisema olukorra. Eeldati, et ELi varustavad edasi vaid need vähim arenenud riigid Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonnas, kes suudavad reformiga kaasa minna ning ekspordida suhkrut maailmaturu hindadele lähedaste hindadega; ülejäänute senine turuosa lihtsalt hääbuks.

Selle mõju leevendamiseks ning ärgitamaks neid reformiga kaasa minema, nõustus EL kaubandusabiprogrammiga, mis hõlmas kaasnevaid meetmeid suhkruprotokolliga ühinenud riikide jaoks. Selle alusel eraldati reformist mõjutatud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide abistamiseks 3,1 miljardit eurot, et tugevdada nende suhkrutööstuse konkurentsivõimet, mitmekesistada suhkruroogu kasvatavates piirkondades majandustegevust, ning tegeleda kohanemisest tingitud sotsiaalse ja keskkonnamõjuga. Esialgu eraldati Svaasimaale sellest summast 134 miljonit eurot.

Kuid kaubandusabiprogrammi algatuste rakendamist ja käigushoidmist tuleb vaadelda laiemal kaubandussüsteemi kontekstis, eriti sellisel juhul, kui kaubandusreformile on alus pandud ELi ühise põllumajanduspoliitikaga. Oleks täiesti eksitav väita, et abipoliitika valdkond on näiteks Svaasimaa arengualaste tulemuste kujundamisel kaubandusvaldkonna asendanud.

Svaasimaa suhkrutööstuse analüüsi põhjal soovitab mõttekoda **ECDPM ELile poliitikate sidususe suurendamiseks järgmisi poliitilisi samme:**

- **vältida ELi suhkruturu ebavajalikku liberaliseerimist. Euroopa Komisjon on ette pannud siseturu suhkrukvootide kaotamise.** See langetab tõenäoliselt suhkru hinda veelgi, mis teenib peamiselt rahvusvahelise toiduainetööstuse huve saada odavamaid koostisaineid. Poliitika-kujundajad peavad mõistma, et hindu alandav ja turuosa vähendav surve ähvardab Svaasimaa ja paljude teiste vaeste riikide põlluharijate elatist. Sellele reformile ollakse laialdaselt vastu nii arengumaades kui ka Euroopas. Siiski näib, et Euroopa Komisjoni soovitus põhineb toiduaine- ja joogitööstuse toetamisel, kuna suur osa ELi suhkrust müüakse tööstusele, mitte otse tarbijatele;
- **kaaluda kaubandusabiprogrammi jaoks uusi prioriteete.** Svaasimaa senised kogemused on paljastanud puudujääke ELi traditsioonilises abis. Ette vaadates võiks EL soodustada selliseid toetusmehhanisme, mida arengumaades ka tegelikult kasutatakse ja uurida uusi võimalusi, näiteks abi kasutamist erasektoris. Kui abi pakkuda suhkruveskite operaatorite kaudu, võib abi abivajajateni jõuda kiiremini ja tõhusamini jõuda;
- **veenduda, et suhkruveskid vastutavad lisaks aktsionäridele ka kohalike kogukondade ees.** On oluline meeles pidada, et ettevõtetel on oluline roll maaelu arengus. Selle asemel, et mõelda vaeseid toetavast majanduskasvust kui primaarse sektori konkurentsivõimest ja määratleda seda suurenenud ekspordimahu järgi, peame hakkama tähelepanu pöörama teatud tööstusharus hõivatud vaeste inimeste arvule, aga ka selle tööstusharu efektiivsele palgale, töötingimustele ja tööga kindlustatusele. Esimene samm selles suunas oleks töötajate ja kohalike kogukondade saadud hüvitiste instantsialiseerimine. Teine samm oleks suurendada suhkrutööstuse vastutust nende ees, keda suhkrutööstuse otsused kõige enam mõjutavad. Kolmas samm oleks pühenduda tööstuse jõukuse „sotsialiseerimisele”. Otseselt väikepõllumajandustootjaid toetavad meetmed võiksid hõlmata rohkemate ressursside eraldamist piirkondlikele põllumajandusnõustajatele, käibefondi kaasrahastamist abiandjate/valitsusega, põllumajandusettevõtjate liitude nimel läbirääkimiste pidamist põllumajanduslike sisendite tarnijate ja laenuandjatega jne.

Eesti suhkrupoliitikat kujundab _____.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

ECDPM (7/2012) *”Trade, Aid and Rural Development: EU Sugar Policy and the Experience of Swaziland”*

Institute for International Integration Studies at Trinity College Dublin (8/2010) ”EU sugar policy reform and developing countries”

Richardson, B. (2009). Restructuring the EU-ACP Sugar Regime: Out of the Strong There Came Forth Sweetness. Review of International Political Economy, 16(4), pp. 673-697

TOIT JA PÕLLUMAJANDUS

Probleem: Ühe käega annab Euroopa Liit vaestele arenguriikidele abi vaesuse vähendamiseks ja inimeste toiduga kindlustamiseks, kuid teisega takistab erinevate põllumajandus- ja kaubanduspoliitikate kaudu nende loomulikku ja õiglast arengut ning võtab kõige haavatavamatelt inimestelt võimaluse oma eluga normaalselt toime tulla.

Praegu toodetakse maailmas kõigi jaoks täiesti piisavalt toitu. Ometi läheb iga seitsmes inimene maailmas igal õhtul näljasena magama. Seevastu kolmandik inimestele toodetud toidust läheb kaduma või raisku. Nälga põhjustab toidu ebavõrdne jaotamine ja see, kui inimesed on jäetud ilma õigusest kasutada toidu tootmiseks vajalikke ressursse, olgu see siis loodus, raha või tehnoloogia. Toiduainete hinnatõusu tõttu pidi näiteks 2008. aastal 100 miljonit inimest nälga kannatama ning 2010. aastal tõugati samal põhjusel 44 miljonit inimest äärmisesse vaesusesse.

Põllumajandustootmise roll

Nälja kaotamiseks on vaja igas maailma piirkonnas tegeleda kestliku põllumajandusega, keskendudes eelkõige väiketalupidamistele. ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO) ütleb, et ainus kestav lahendus näljaprobleemile peitub vaeste riikide tootlikkuse suurendamises. Selles mängivad keskset rolli naised, sest kui anda neile meestega sama juurdepääs põllumajandusressurssidele, võib see vähendada nälga kannatavate inimeste arvu maailmas 12–17% võrra. Kuigi EL tunnustab, et väiketalunike toetamine arengumaades on oluline, kahjustavad teised ELi poliitikavaldkonnad seda eesmärki.

ELi toiduga kindlustatuse poliitika ja rahvusvaheline tegevuskava

FAO hinnang, et ülemaailmne põllumajandustootmine peaks suurenema 70%, et toita maailma kasvavat elanikkonda 2050. aastal, on andnud palju kõneainet põllumajandusse taasinvesteerimise kohta. Siiski on põllumajandusele suunatud rahvusvahelise abi osakaal aastate jooksul vähenenud: 17%-st 1980. aastate alguses 6%-ni 2009. aastal.

Mitmed MTÜd ja väiketalupidajate liidud on esitanud ettepanekuid radikaalseteks muudatusteks ülemaailmses toidusüsteemis. Ettepanekutes keskendutakse tungivale vajadusele teha ümber toidusüsteemid, lõpetada arenguriikide sõltuvus rahvusvahelistest turgudest ja anda vaeseimatele inimestele tagasi kontroll toidu kasvatamise üle.

Euroopa lähenemisviisis näitab 2010. aastal vastuvõetud uus ELi toiduga kindlustamise poliitiline raamistik olulisi edusamme. Poliitika tunnustab õigust toidule ja keskendub soodsa keskkonna loomisele väiketootjate jaoks. ELi raamistiku oluline osa on tunnustamine, et poliitika tuleb sõnastada nende kohalike inimeste osalusel, kes on toidu ja toitainetega kindlustatuse alus.

ELi kaubandus- ja põllumajanduspoliitika

Põllumajandusel on vaeste riikide arengus oluline mõju. Teadusuuringud näitavad, et põllumajanduse areng vaestes riikides on vaesuse vähendamisel kolm kuni neli korda tõhusam kui teistes sektorites. Ometi takistab põllumajanduse arengut rahvusvaheline kaubanduskord, mis soodustab odavat importi jõukamate riikidest. Kuigi Euroopa ühine põllumajanduspoliitika on toonud positiivseid muutusi, võimaldab praegune toetuste süsteem ELil ikka veel oma põllumajandustooteid rahvusvahelisel turul madalamate hindadega müüa. Näiteks tõrjub Euroopa piimapulber Kameruni turult välja kohalikud tootjad, kes peavad tootmiskulude katmiseks saama liitri värske pastöriseerimata piima eest vähemalt 0,61 eurot, samas kui viimastel aastatel maksab Euroopa subsideeritud piimapulbrit valmistatud piim kõigest 0,4 eurot liiter. Euroopa piimaekspord pörsib kohalike tootjate arengut ka Bangladeshis ja mitmetes Lääne-Aafrika riikides.

Hindade kõikumine

Pärast 2008. aastat on maailmas nähtud toidukauba hinna äärmuslikke kõikumisi, mis on viinud ulatuslike näljakriisideni. Euroopa Liidul tuleb kehtestada ranged regulatiivsed meetmed suurendades finantstehingute läbipaistvust ning piirates liigset spekulatsioonide kauplejate positsioonide piiramise kaudu.

Samuti tuleb üleilmse juhtimissüsteemi kaudu piirata äärmuslikku hinnavolatiilsust ja luua toiduvarusid. Toiduvarusid saab luua ostes kokku teravilja kui turul on tekkinud ülejääk ning vabastada see raskematel aegadel mõõduka hinna eest.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

CONCORD, 2013, *"Spotlight on Policy Coherence 2013"*

Allikas: "Euroopa Liidu poliitikate sidusus arengueesmärkidega 2011"

TÖÖRÄNNE

Probleem: Ühe käega annab Euroopa Liit vaestele arenguriikidele abi vaesuse vähendamiseks ja inimväärsede töövõimaluste loomiseks, kuid teisega soodustab nendest riikidest ajude ära-voolu ja ei kaitse rändajate õigusi piisavalt. Nii tekitab EL probleeme nende riikide arengule.

Praegu viibib ELis ligikaudu 31,8 miljonit rändajat, mis seab suurema rändesurve ELi lõuna ja idapiiridele. Hinnanguliselt 6–15% ELi sisserändajate koguarvust on ebaseaduslikud rändajad. Inimväärne töö on arengueesmärk, mille saavutamise on EL endale kohustuseks võtnud.

Rändajate õiguste kaitse on oluline

Sõltumata rändajate õiguslikust seisundist ei tohi neid eksploateerida ega nende suhtes kehtestada ohtlikke töötingimusi. Võõrtöötajate inimõiguste austamine kogu nende rände jooksul võimaldab

rändajail osaleda muutustes oma päritoluriigis ja vastuvõtjariigis. Rändajaid kaitsevad kõik peamised inimõigusi käsitlevad lepingud, sest need on universaalsed ja kehtivad kõigile sõltumata rahvusest ja rändestaatusest. Lisaks kaitsevad rändajaid mitmed tööõiguse konventsioonid, nagu _____, mida _____.

Sunnitud rände peamine põhjus on vaesus ja inimväärsete töövõimaluste puudumine. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni andmetel oli 2010. aastal 90% kõikidest rahvusvahelistest rändajatest võõrtöötajad ja nende perekonnad. SOLIDARi uurimus leidis, et rändajad oleksid meeleldi oma kodumaale jäänud kui nad saaksid seal teenida piisavat elatist ja toetada oma perekondi.

Ebaseaduslikud rändajad on tööturul kõige ebakindlaimas olukorras. Neil ei ole võimalust osa saada sotsiaal- ja tervisekindlustusest, sotsiaalhoolekandest ega tööõiguste kaitsest väärkohtlemise ja ekspluateerimise korral, mida esineb suurel hulgal just majapidamistöõde valdkonnas, kus on ülekaalus naistöötajad.

Euroopa Liidu üldine lähenemine rändele

Euroopa Liidu poliitika rände ja arengusidususe osas on mitmel juhul vastuoluline. Näiteks EL 2020 strateegias on püstitatud eesmärk jõuda 75% tööhõivemäärani, mida saab saavutada vaid kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu sissetoomisega. EL ei ole aga senini selgitanud, kuidas see viiakse vastavusse kaasava kasvu toetamisega ja ajude väljavoolu ärahoidmisega arengumaadest.

Hetkel keskendub EL rändepoliitika peamiselt piiride turvalisusele, oskustööliste rändele ja tagasi võtmisele ning ei pööra piisavalt tähelepanu sunnitud rände põhjustele – vaesusele, tööpuudusele ning tagakiusamisele päritoluriigis. Tulevikus tuleb pööra enam tähelepanu rändajate õiguste kaitsele ja õiguslike rändekanalite avamisele.

Rändepoliitika ja arengusidususe ühtimise oluline aspekt on _____ võimalikkus. Kui rändaja ei pea koju naastes muretseda oma sotsiaalsete õiguste kaotamise pärast, saab ta enam investeerida ja panustada oma päritoluriigi arengusse.

Rahvusvahelise tööõiguse normid inimväärseks tööks

EL on võtnud endale kohustuseks edendada inimväärset tööd kogu maailmas. ELi rändepoliitikas ei ole aga viiteid sunnitud rände põhjustele, mille hulgas on ka inimväärse töö puudumine. Kuigi ELil on tugev seadusandlus mittediskrimineerimise osas, tuleb kindlustada, et see ka reaalses elus nii oleks ning ratifitseerida _____.

Integratsiooni käsitlev tegevuskava

Et ränne oleks arengule soodne, tuleb tagada rändajate integratsioon vastuvõtvates riikides. Seda takistavad mitmed probleemid, nagu rändajate madal tööhõive tase, kasvav tööpuudus ja üle kvalifitseeritus Euroopas.

_____ käsitleb rände välismõõdet nagu elukohariigi ja päritoluriigi kontaktide edendamine, kuid _____ puudub seos rändepoliitika ja arengu vahel.

Euroopas esineb tihti piiratud debatt rändeküsimuste üle, keskendudes kuritegevuse ja rände seoste rõhutamisele. Mõnede uurimuste kohaselt on see kaasa aidanud rändajatest ja varjupaigataotlejatest negatiivse avaliku arvamuse kujunemisele, kuigi immigratsiooni kasud on Euroopa majandusele olnud suured. Esineb ka mitmeid positiivseid näiteid, kus rändajate ühingud on kaasa aidanud rändajate integreerimisele Euroopas ning olnud „kultuuride vahendad” rändajate päritolumaa ja elukohamaa vahel.

ELil tuleb paremini koordineerida seoseid rände, varjupaiga, arengu ja integratsiooni valdkondade vahel, sest nende koostoimimisel saab toimuda positiivne areng rändajatele nii päritoluriigis kui vastuvõtjariigis.

Tõlgitud ja kohandatud järgmistest allikatest:

CONCORD, 2011, „*Spotlight on Policy Coherence 2011*”

VIITED

Lk 4-5, Biokütused

Lk 4 – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0031:FIN:ET:HTML>

Lk 5 – <http://issuu.com/terveilm/docs/pcd2011>

Lk 5 – <http://www.fairpolitics.eu/onderwerpen/biofuels>

Lk 5 – <http://www.ejolt.org/2012/06/nature-kenya-campaign-saves-dakatcha-woodlandsand-puts-jatropha-in-the-dock/>

Lk 5-9, Julgeolek

Lk 6 – <http://www.ids.ac.uk/files/Wp284.pdf>

Lk 6 – http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/Publication_Coherence_DEF_en.pdf

Lk 7 – http://www.af.undp.org/content/afghanistan/en/home/operations/projects/crisis_prevention_and_recovery/aprp/

Lk 7 – http://www.hks.harvard.edu/cchrp/sbhrap/forum/article_0002/FPMArticle.pdf

Lk 8 – <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?PubID=732>

Lk 9 – <http://www.fairpolitics.eu/onderwerpen/security-and-development>

Lk 9 – <http://issuu.com/terveilm/docs/pcd2011>

Lk 10-12, Kalandus

Lk 11 – <http://ejfoundation.org/oceans/media/pirate-fishing-exposed>

Lk 11 – http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_et.htm

Lk 11 – <http://agri.ee/et/eesmargid-tegevused/kalamajandus-ja-kutseline-kalapuuk>

Lk 11 – <http://envir.ee/et/kalandus>

Lk 12 – http://www.oecd.org/pcd/002013401_Coherence%20for%20Development_Dec_PDFX_WEB.pdf

Lk 12 – http://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-fisheries-poverty-reduction-com2000724-20001108_en.pdf

Lk 12 – <http://ecdpm.org/publications/analysis-reform-common-fisheries-policy-coherence-development>

Lk 13-15, Kliimamuutused

Lk 15 – <http://issuu.com/terveilm/docs/spotlight2013>

Lk 16-18, Loodusvarad

Lk 17 – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0699:ET:HTML>

Lk 17 – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0025:FIN:ET:HTML>

Lk 18 – <http://issuu.com/terveilm/docs/pcd2011>

Lk 18 – <http://issuu.com/terveilm/docs/spotlight2013>

Lk 19-21, Maade hõivamine

Lk 19 – <http://www.actionaid.org/eu/what-we-do/biofuels-dakatcha-woodlands-kenya>

Lk 19 – http://www.aprodev.eu/files/Trade/landgrab_aprodev.pdf

Lk 20 – <http://www.farmlandgrab.org>

Lk 21 – <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/sugar-rush-land-rights-and-the-supply-chains-of-the-biggest-food-and-beverage-c-302505>

Lk 21 – <http://policy-practice.oxfam.org.uk/publications/our-land-our-lives-time-out-on-the-global-land-rush-246731>

Lk 21 – <http://issuu.com/terveilm/docs/pcd2011>

Lk 22-26, Maksuparadiisid ja rahapesu

Lk 26 – <http://issuu.com/terveilm/docs/spotlight2013>

Lk 27-28, Ravimid

Lk 28 – http://www.fairpolitics.eu/doc/fair_politics_eu/trips_medicines/TRIPs%20&%20access%20to%20medicines.pdf

Lk 28 – http://www.fairpolitics.eu/onderwerpen/trips_and_medicines

Lk 28-31, Relvad

Lk 29 – <http://www.theguardian.com/news/datablog/interactive/2013/jun/13/interactive-investigate-europe-arm-trade>

Lk 31 – <http://www.enaat.org/>

Lk 31 – <https://www.caat.org.uk/>

Lk 31 – <http://issuu.com/terveilm/docs/pcd2011>

Lk 31 – <http://www.globaleverantwortung.at/images/doku/coherence-guide-concord.pdf>

Lk 31-33, Suhkur

Lk 33 – <http://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/pollumajandus-ja-toiduturg/turukorraldus>

Lk 33 – <http://ecdpm.org/publications/trade-aid-rural-development-eu-sugar-policy-experience-swaziland/g/>

Lk 33 – <https://www.tcd.ie/iis/policycoherence/eu-agricultural-policy-reform/sugar-case-study.php>

Lk 34-35, Toit ja põllumajandus

Lk 35 – <http://issuu.com/terveilm/docs/spotlight2013>

Lk 35-37, Tööränne

Lk 36 – <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r158.htm>

Lk 36 – https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-13&chapter=4&lang=en

Lk 36 – <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r158.htm>

Lk 37 – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0455:FIN:ET:HTML>

Lk 37 – <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0159:ET:HTML>

Lk 37 – <http://issuu.com/terveilm/docs/pcd2011>